

ს ვ ა ლ ი



საოლიტიკო, სამეცნიერო და სალიტერატურო ნახაზბიანი ვაჟთი გამოდისქოველ კვირა დღეს.

№ 6 თ ი ვ ე რ ვ ა ლ ი 2 1897 წ. № 6

შინაარსი: უგანათლებულესი თავადი ალექსანდრე იმერეთისცი გ. წერეთლისა.—სხვა-და-სხვა ამბავი.—ნეკროლოგი ა. დეანოზ-შვილისა.—ალექსანის ძეგლი ნაშუები დ. აღბანდლისა.—კვალის* კორესპონდენციები.—* დუქსი, ილიკოსი.—პოლიტიკური პარტიები გერმანიაში ნ. ყ—ასი.—მიკრობები ანუ ბაცილები გ ბადრიძისა.—სისხლის ძიება, პოემა წერქეზი ცხოვრებიდან (დასასრული), ვაჟა-ფშაველასი.—ბიბლიოგრაფია თ. ყავაძისა.—განცხადებანი.—

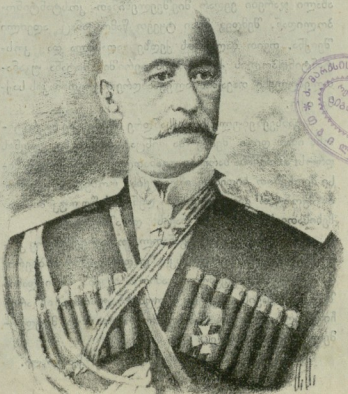
უგანათლებულესი თავადი ალექსანდრე ბაგრატიონი, შეცვლილი ვვარ:თ იმერეთისცი.

უგანათ. ი. ალექსანდრე იმერეთისცი.

სმ იანვარსა მოვიდა რუსეთიდან ამბავი, რომ უგანათ, თ. ალექსანდრე იმერეთისცი დაინიშნა ვარშავის ლენერალ გუბერნატორათო. ის ითვლება ამ ქაშთ მთელ რუსეთში უნიკიერეს მხედართ მთაერთ მას აქეთ, რაც მან წარსულ ომში თავი ისახელა შესანიშნავი სტრატეგიული და ტაქტიური ნიჭის გამოჩენით.

უგან. თ. ალექსანდრე იმერეთისცი არის იმერეთის მეფის დავითის შვილი-შვილი. მამამისს ერქვა კოსტანტინე, რომლის სურათი და მოკლე ბიოგრაფია ამ ორი წლის წინათ „კვალში“*) იყო დასტამბული.

როდესაც იმერეთის უკანასკნელმა მეფემ სოლომონმა თავისი ბიძა დავითი გადაადლო ტახტიდან, მისი შვილი, ჯერ კიდევ ახალგაზდა კოსტანტინე ჩასვა შუხუტის ცხენში. დედა მისი ანნა, მეფის დავითის ქვრივი, წაბძანდა მამინ რუსეთში და იშუამდგომ-



*) იხ. „კვალში“, № 41 1895 წლის.

ლა ალექსანდრე პირველთან, რათა სოლომონს გაეთავისუფლებინა ციხიდან მისი ერთად ერთი ძე კოსტანტინე. მეფე სოლომონმა დართო ნება და გათავისუფლებული ბატონიშვილი კოსტანტინე წაბძანდა რუსეთს. იქ ალექსანდრე ხელმწიფემ პატივისცემით მიიღო ბატონიშვილი კოსტანტინე, რომელიც თავის სამშობლოში აღარ დაბრუნებულა. მან შეირთო კალი რუსეთში და ეყვლა სამი ვაჟი. ივანე, კოსტანტინე და ალექსანდრე. ეს უკანასკნელი აღიზარდა პაქსკი კორპუსში და ახლა დიდ ლეწულს უწევს მთელ რუსეთს. ჭაბუკობის დროს ის მსახურებდა თავის სამშობლო ქვეყანაში და დაღისტინის ომებში გამოიკადა. როგორც ზემოთ მოვიხსენეთ, მან განითქვა დიდი მხედართ მთავრობის სახელი წარსულ რუს-ოსმალის ომში. ყველას ესაოგნება ის შესამჩნევებელი დრო, როდესაც ბოლოგარიაში მთელ რუსეთის მხედრობას განის გზით შეეჭრა სახელგანთქმული ოსმან ფაშა პლევნაში და ჰლომდა მთელი რუსეთის არხია. შუაზე გაეჭრა. იმან ორ ჯდელსაშინლოთ დაამარცხა ლენერლები კრიდენები და სკობოლეთი, ორი თვის განმავლობაში მას სწამო ჰყოდა მთელი ორსის ბალკანის არხია ამ დროს არხის შტაბის უფროსათ იყო უგანათლ. ალექსანდრე იმერეთისსკი. იმან შეთხზა ახალი სამხედრო გეგმა, რომ ოსმან ფაშას პლევნაში გარს შემორტყმოდა და მთელი თავისი მხედრობით ტყვეთ წამოეყვანა.

ამ განზრახვით მან ჯერ იერიშით აიღო ლოეჩა და მერე ღებნიაკი. რაკი ეს ორი სტრატეგიული ბურჯი წაართვა ოსმალეთს გამოჩენილ მხედართ მთავარს და ამით მოუსპოა მას გზა, რომ სურსათი და ახალი ჯარები ევლარ მიეშველებინათ კოსტანტინოპოლიდან, შემდეგ მისი ტყვეთ წამოეყვანა ადელი შვიქნა. თვით ბალკანის ქედზე გადასვლა და კოსტანტინოპოლის ქალაქმდის იერიშის მიტანა უკანათლმებულთა თავადის ალექსანდრე იმერეთისსკის საქმე იყო.

განსვენებულს ალექსანდრე ივანეს ძე ბაგრატიონს იმან დიდი შემწეობა მისცა რუსეთში ყოფნის დროს; აშოენისა ხარისხი უგანათლმებულესობისა ჭ მისი მერხებით ხილდებეგიშვილეს, რომელთაც ციხიბრი ჰქონდათ გადაწყვეტილი ლენტორ წულუცკისი და ჩენისათვის, ეპატივით თავისი დანაშაულობა.

როგორც კაცი, უგანათლ. თ. ალექსანდრე კოსტანტინეს ძე იმერეთისსკი დიდი გულმომობიერა და ფრიალ პატიეცემული. ამით აიხსნა მისი დანიშნენა ვარშაის ლენერალ-ლუმბერნატორათ. ის არის ჩინებული მიძლები, სათნო მოლაპარაკე და მოუღოამელი მოსამართლე.

ბ. წერეთელი.

სხვა-და-სხვა ამბავი.

წამდელი წყაროებიდან შევიტყუთ რომ ამ მოკლე ხანში ვერის საეკლესიო სკოლის შენობაში გაიმართება ეაქმის სამრეელო საკერაო სკოლა. ამ ფრიალ კეთილი საქმის მოთავეობა ეკუთენის მამა დეკანოზს სოლომონ ელიოზოეს, რომლის საკუთარი ხარჯითა და მეცადინეობით ავეზულია თვით ამ სამრეელო სკოლის შენობა. ევარქიალურმა სამოსწავლო საბჭომ განინილა მამა სოლომონის თხენვა საკერაო სკოლის გახსნის შენახებ და მახე უკვე დართო ნება. საკერაო სკოლაში ასწეულიან საღმრთო რჯულს, რუსულსა და ქართულ წერა-კითხეს, არითმეტკას, ბუნების-მეტყველებას, საეკლესიო და საერო ისტორიას, პედაგოგიკას და ჰეიგენას. სწავლების მოწყობა და გაძლოეს ითავე ჩენის სათაველ-აზნაურო სკოლის საწავლებლებმა და ერთმა ჩენმა ახალგაზდა ექიმმა, ეს პირველი ეაქთა საკერაო სკოლა იქნება თბილისში, სადაც სხეთა შორის ქართულ წერა-კითხეს ასწეულიან და ეს კარემოება ფრიალ საეკლესიო მთა ჩენთვის რუსეთის ინტელიგენცია კარგა ხანია, მხენთა და სეყვარულთა დეკია ხალხის განათლების საქმეს. მომავალი თბილისის საკერაო სკოლა ნაძღელი ნიშნია იმისა, რომ ჩენეც ელიეებთ, ჩენე შიაც პოულობს ნიადაგს ჩენის დროის ნათელი მიმართულება და იმეღია ჩენე ცხოვრებაში მტკიცეთ მოიკიდებს ფესვს.



დიდი აღიაროთი ასტება შავი ჭირის მოლოდინმა, მთაერობა ყოველ ღონის-ძიებას ხმარობს არ შემოუშვას ჩენეში ეს ხალხთა დაეძინებელი მტერი; ექიმები გადაწყაეთ-გაღმეყაეთ, ყველგან უმატებენ მათ რიცებს. დიდ ძალი მოლოცეველი მოსულან ბუხარადან ბათუმში, რომელთაც ნდომებიათ მექქში გამკზაერება, მაგრამ ჭირი არ შემოიტანონო უკანე დაუბრუნებიათ. პეტერბურგში აპირებენ შავი ჭირის შესახებ ლექციების კითხვას. პასტერის ინსტიტუტში, როგორც ტელეგრაჰმა გეაუწყებს ექიმი რუის ხელმძღვანელობით მზადდება შავი ჭირის საწინააღმდეგო გამოგონილი შედეგებული სისხლი. ამასთენეა ამ ექიმს უთქვამს, რომ შავი ჭირის მიკრობი ფესვს ნიადაგში იკიდებს, ჯერ ცხოველებზე გადადის და მერე ადამიანზეო. ინდოეთში შავი ჭირის გაერცელების მიზეზი ხალხის უსუფეთობაა და იმეღია ჩენეში აკრე რიკათ არ გაერცელებდა.

გახს. „Правда.“ აცხადებს სურვილს, რომ რუ-

სეთისა და აზიის საზღვარზე ჯარები დააყენონ; ამნაირათ საზღვარი შეკრული იქნება, აზიასა და რუსეთის შორის ხალხის მისვლა-მოსვლა სრულიათ მოაისპობა და შავი ჭირი ეგრ გადმოვა ჩვენ ქვეყანაშია.

ვენეციაში ხალხთა შორის სასანიტარო კონვენციონია მოხდება, რომელშიც უნდა განიხილოს შემდეგი საგნები: სუეცის კანალის შეკრა ყველა ინდოეთიდან მომავალ გემებისათვის, იმ გემებისათვისაც, რომლებზედაც შავ-ჭირი მოხდის მგზავრები იქნებიან. თუ ინგლისმა უარი თქვა ამ განზრახვაზე, ევროპის სახელმწიფოები ძალას დაატანენ ინგლისს და ინდოეთიდან მომავალ მის გემებსაც არ გაუშევენ სუეცის კანალიში.

* *

ოთხშაფათს გარდახდილი იყო პანაშვიდი გამოჩენილ რუსეთის პოეტის ა. ს. პუშკინის 60 წლის გარდაცვალების დღეს. ხალხი დიდ ძალი დევსწრა. განზრახვა აქვთ პოეტის სახელის სასსოგრაო დააარსონ თვე შესაფარი ბავშვებისათვის. უკვე უთხოვნიათ სახაზინო თეატრი 9 თებერვლისთვის, რომ ამ საქმის თანხისთვის გამართონ სალიტერატურო და საშესიკო დილა.

* *

ჩენი ქვეყნის გულის პასუხი ნათლათ არის გამოთქმული გზით „Нереп. Вѣд.“ ამ ორგანომ დასტამბა ვრცელი წერილი აკაკეასიის საქიროებანი“. აკაკეასიის ბუნების სიუხვე ყველგან ცნობილიაო, ამბობს გზებითი, —ხოლო ამ სიმდიდრის გამოყენებას მასა შესაფერი ცოდნა უნდა და ამ ცოდნას მოკლებულნი არიან ადგილობრივნი მკვიდრნი. კავკასიელების ხსნა, მათი მრეწველობის აღმოჩინება მხოლოდ ერთი საშუალებით შეიძლება: კავკასიაში უმაღლესი ტენიკური სასწავლებლის დაარსებით, საემულტრეო და სამთო ვაწყოფილებებით. ამგვარი ინსტიტუტი, სრული მეცნიერული ცოდნითა და გამოცდილებით აღჭურვილი, ცხოველ სულს ჩაუღვამს კავკასიის მრეწველობას. იმ კითხვას, თუ სად დაარსდეს ეს ინსტიტუტი, შედარებით დიდი მნიშვნელობა არა აქვსო. თბილისს, როგორც ამ ქვეყნის შუა-აღელ ქალაქს, ადმინისტრაციულ და კულტურულ ცენტრს, უფრო ეკუთვნის ეს ინსტიტუტი, მეტადრე იმ გარემოებას თუ ვიქონიებთ სახეში, რომ ქ. თბილისის თვით-მართველობამ 1894 წელს იშუამდგომლა ამ საქმის შესახებ სამიწათ-მოქმედო და სახელმწიფო ქონებათა მინისტრის წი-

ნაშე, მისი ექ ყოფნის დროს და ასი ათასი მანათი გადასდო ამ საქმეზე პირველ დაწყებითი ხარჯისათვის და აგრეთვე ორას დესიტიჩნა ადგილსაც დაპირდაო. (Нов. Обоз.)

* *

თბილისის ქალაქის საბუ იწვევს ქალაქის ყველა ექიმებს იმ საგნის გამოსარკვევათ, თუ რა ლონისძიებანი უნდა იქნენ მიღებულნი შავი ჭირის შემოტანის წინააღმდეგ.

* *

27 იანვარს მოხდა სხდომა გუბერნიის საბჭოსი ქალაქის საქმეთა შესახებ, რომელშიც სხვათა შორის განიხილა კითხვა ხმოსნების არჩევის თაობაზე: ერთ საზოგადო კრებაზე უნდა აირჩიონ ისინი, თუ უზნობით. საბჭომ დაადგინა: ხმოსნები ისევ ძველის წესით ერთ საზოგადო კრებაზე არჩეულ იქნენ ოთხი წლის ვადით. („აკაკეაზი.“)

* *

28 იანვარს ქუთაისის სადემუტატო საკრებულოში, ქუთ. გუბერნიის მარშლის თავმჯდომარეობით მოხდა თავდა-აზნაურთა კრება, რომელშიც სხვათა შორის განიხილა შემდეგი კითხვები: შუამდგომლობა საერობო დაწესებულებათა და ნაფიც მსაჯულთა სასამართლოს შემოღების შესახებ ჩვენში, აგრეთვე გზების გაუმჯობესების შესახებაც.

განსაკუთრებით თავდა-აზნაურთა გულის საბასუნო საგნები შემდეგი გააჩნია კრებამ: საურთიერთო და კერძოთ თავდა-აზნაურთა წოდების მოსწავლეთა დამხმარებელი თანხის შედგენა კითხვა მიოორატის შემოღების შესახებ, (ე. ი. მამულის ხელ შეუხებლობა და მისი გადაცემის ნება მხოლოდთ უფროს ვაჟი-შვილზე). უკანასკნელი კითხვა კრებამ არ მიიღო. დანარჩენ კითხვების განხილვისათვის ამოირჩიეს კომისიები, რომელთაც თავიანთი გადაწყვეტილება უნდა წარუდგინონ „საზოგადოა“ კრებას.

* *

ბატონმა რადეციმ, რომელც რუსეთიდან ჩამოვიდა, წაიკითხა ლექციები ექმწიფელების თეზიკურ აღზრდაზე, მან ბევრი მართალი თქვა, რომელიც იქნება არაფრით ექმწიფათ ჩვენ პედაგოგებს. ბატონ რადეციის განზრახვა აქვს დააარსოს ტფილისში „ექმწიფელებთა აღსაზრდელთა დამხმარებელი საზოგადოება“ დღეს, კვირას შუადღისას მისი ხელმძღვანელო-

ბით იმართება უფასოთ ყმაწვილებისთვის გასართობი დილა და საღამოს 8 საათზე სამეურნე საზოგადოების დაარბაზში იქნება კრება იმ პირთა; ვისაც სურს მიიღოს მონაწილეობა შემოსხენებულ საზოგადოების დაარბაზში.

ნეკროლოგი.

მიწვილი, კედე ერთი ახალი სამარე! კიდევ მოაკლდა ქართველ ახალგაზრდათა ისეთაც მცირე გუნდს ერთი ნიჭიერი პატროსანი წყვილი! ამ მოკლე ხანაში ქუთაისში ვარდიცვალი ოდესს უნივერსიტეტის სტუდენტი ნიკო ხაჩაზიშვილი, კლექმა, აქ **ინტელიგენტთა** სენმა საბარლოს სწორებით მასინ მოუსწრაფა დღე, როდესაც იგი ამთავრებდა სწავლას და ენაზეობადა სამშობლოს სამსახურს. ჩვენ მის ამხანაგებს ყველს გული დაგწყვიტა; ყველა დაგვალონა და მეტათ შეგვაწუხება მისმა სიკვდილმა. ჩვენ აღარა გვყავს ჩვენი კარგი მეგობარი, მაგრამ ეს დაწაკარი მარტო ჩვეთის არ არის სამწუხარო: ქართველ საზოგადოებას მოაკლდა ერთი მომავალი მშრომელი, ერთი საიმელო პატროსანი წყვილი. მაგრამ... რას იტყვი საზოგადოებისთვის უცნობ ადამიანზე, რომელსაც ზედმა არ აცალა სამოქმედოთ გამოსვლა, რომელსაც უაზრო სტუდენტობა ძალიან უღრავოთ მოუსპოა სიცოცხლე?! მხოლოდ ჩვენ, მისმა ამხანაგებმა და მეგობრებმა ვიცით, რა პატროსნების, რა ხასიათის და მიმართულების პატრონი იყო განსვენებული, რა იმედს იძლეოდა მომავალში და რა ინტერესს ასულდამუდებდა მას! ჩვენისთანა ღარიბი ხალხისთვის ასეთი დანაკარგი ერთი ორათ უფრო საგრძნობელია, ვიდრე სხვისთვის. ამ სიკვდილის გამო ჩვენ მხარეს ერთეულ კედე შეუღლია ჩვენთან ერთათ მწუხარებით ვანიმეოროს პოეტს სიტყვები: **у счастливаго недруги мрутъ, у несчастнаго другъ умираетъ.**

ა.ნ. დეკანოზიშვილი.

ქ. თაგას.
10 იანვარი

ალვანის ძველი ნაშთები.

(საკვლესია ისტორიის მსახად)

მახელწოდება ალვანი (ჩვეურობის გუჯრით-ალონი) წარმოდგება სიტყვა „ალბანია“-დან, როგორც გვარწმუნებს დ. ბაქრაძის ვა-

მაკლევე თაგის ისტორიაში. ხანელი ალვანი შერჩენია დღეს მხოლოდ იმ პატარა ადგილს, რომელსაც აქვს საზოგადოებათ: აღმოსავლეთით-სოფელ მლორანის (თელავ. მახ.) მიწები-ტყიანი ქედი, დასავლეთით-მდ. ალაზანი და სოფ. ზახტორიანს ¹⁾ (თიანეთ. მახ.) მიწები, ჩრდილოეთით-ჩოლოყაშვილების მამული-ქორეთი (აქ თუშებს აქეთ დასერილობა) და სამხრეთით-იგივე მდ. ალაზანი. ამ ქვათ ალვანში ცხოვრებენ მხოლოდ თუშები.

ძველათ ალბანიის მემკვიდრენი მეტათ ეკრები ზეჯიუნი ხალხს ქოფლა, როგორც გვარწმუნებს ჩვენი ისტორია. ერთსავე სწავლას ვაგერკვლავთ მათ შორის, რასაკვირვებელია, ვაძნელდებოდა. ალბანიაში იმავ წყაროებიდან - აღმოჩნდენ იპისთანა პირნიც, რომლებსაც თაგისებურათ ესმოდათ მაცხოვრის სწავლა და თაგის ქადაგებით მოახდინეს არეულობა ამ სწავლას. არა ერთი მეფე, არა ერთი დედულ-მთავარი და მრავალი სხვანიც მოიღალენ რჯულის დასაცველათ და დასაქვედრებლათ ალბანიაში. ასე თუ ისე, ქრისტეს სწავლამ ფესვები გააღვა ალბანიის ხალხთა შორის და მოაწვია ჩვენამდის.

რჯულის გასაქვედრებლათ და დასაქვედრებლათ, სხვათა შორის, აშენებდენ ეკლესიებს. მართლა და მთელი ჩვენი საქართველო საესეამ გვერ შენობებით, ეკრძათ კაბითიც. ეს მხარე მოაფერია საყდრებით და სდარ უშენებლათ: სოფელში, ტყეველში ზემაში-ყველგან იპოვით ეკლესიას. ამისთანა მიმართულებას არ ვაღურჩა ალვანიც, სადაც ამ ქვათაც ბერნი ეკლესიებია. ამ შენობათა შორის ჩვენ ყურადღებას მიიქცევს ორი ძველი ეკლესია; დანარჩენ ს-ძველებს მხოლოდ ალვანიათ.

ის ტყიანი ქედი, რომელიც საზღვრავს ალვანს აღმოსავლეთიდან, ჯერ წამოვა დასავლეთიდან აღმოსავლეთისკენ, შემდეგ უბევებს სამხრეთისაკენ, უბათ შეწყდება და ვადმოჰყურებს ალაზანს. ამ ქედზე აშენებულთა ორი ძველი ეკლესია: ერთი ღეთის მშობლის სახელზე მოსახვევში, მეორე-იოანნე ნათლისმცემლისა და დავას, სადაც ქედი წყდება. ბინათ რომ ალვანის სამების ეკლესია ამოვიჩინოთ, მასინ ღეთის მშობლის ტაძრისკენ გვექნება შექნობა გზა: სამებიდან წამოსული კაცი გამოივლის ოთხთვალს (რათ ეძახიან ასე არ ვიცით), მოადგება საქერს (არც ეს სახელწოდება გვესმის) და შემდეგ გზა მიდს ტყე-

1) ნიშნათ რომ ალვანის სამების ეკლესია ავღოთ, მასინ სოფ. ზახტორიანი იქნება დასავლეთის მხარეს ოთხის გერსის მანძილზე; სოლო სოფ. მადანი, აღმოსავლეთისკენ არა ნაკლებ ექვსი გერსის მანძილისა. გასუშტის ჭკონის, რომ ზახტორიანი და მადანი ერთი და იგივე სოფელია!..

ტყე, სადაც შეგხედებათ შენობიანი წყარო წარწე-
 რით, გადვილის ღვლეს და თავდება სოფ. მღრანში.
 ამ ღვლის მარცხენი, პირი რომ მალრანისკენ გექონ-
 დეს, აშენებულია ზემოხსენებული ღვლის მშობლის
 ეკლესია, ²⁾ სწორეთ აღენისა და მღრანის მიჯნა-
 ზე. ამ ოცი წლის წინათ ამ ეკლესიას ადამიანი ფო-
 თლიან ღრას შორიდან ვერ დაინახავდა, ახლა კი
 საქირადანაც საქმარისათ ჩანს: ასე განადგურა ხალხ-
 მა ტყე! მიწი-და-მიწიღ დღესაც ტყე არტყია ეკლესი-
 ასას. ეკლესიის მიდამოებში არის მრავალი ნანგრე-
 ვები ძველი ეკლესიებისა და სხვა შენობებისა. ამ
 ადგოში აგრეთვე მოიპოვება ქვევრების სიძაფ-
 ლიც. ეკლესიას გარედან აქვს მიშენებული სხვა-და-
 სხვა პატარა შენობები, სხვათა შორის, ერთი „საძე-
 ელე“, რომლის კარები წიფელს ვეღარ ეიპოვე-
 სწორეთ ამ თერთმეტის წლის წინათ ოთხთ მეველ
 საძელეში, სადაც იღვა ორი ყუთი, ³⁾ სასეც ადამი-
 ნის ძელებით. თეთ ეკლესია პატარა შენობაა. მიფა
 ადამიანი ეკლესიის ახლოს თუ არა, მას თვალში
 ეცემა წარწერილი ქვა, რომელიც ეკლესიის შესავ-
 ლის თავშია დატანებული და მიკთხველს მხედრული
 ასოებით აუწყებს შემდეგს: „ეკლას შენ სახიერო ღო-
 და ყოველთა კეთილთა მიზეზო შენ მიერთა შეწე-
 ნითა ჩენს საჭაჭანელ ეფისკოპოსმან და მოძღვართ
 მოძღვარმან პართენოზ და თან შეწყობითა ძმისა ჩე-
 ნისა პეტრესითა აღვაშენე ეკლესია ესე მეორედ მო-
 სულისა სულთა ჩენთა საოხად და ძმათა და ძმის-
 წულთა ჩემთა საძელეთა: და თვთ მეცა მდებარე ვარ
 ადგილსა (შემდეგ წაშლილია) და განვედ სოფლისა
 ამისაჲან მისისა ბ. ქკასა უა მორწმუნეთა ღისანოა ჩენ-
 თვისა შენდობა (შემდეგი ადგილი აქაც წაშლილია)
 ღვითის სიყვარულისათვის.“ ეკლესიის შესავალს კარე-
 ბის ადგილი არ ეტყობა, ხოლო ორივე მხარეს მი-
 ყუდებული აქვს კრიახის ორი დიდი თეთრი ლოდ;
 ერთზე ჯვარია ამოჭრილი. შესავალი უფრთდება საყ-
 დრის წინა ოთახს, საიდანაც ადამიანი შეეა შიგ ეკ-
 ლესიაში და ზედა საართულშია. ამ საართულში ასა-
 სეგულათ ქვიტიარის კიბეა აშენებულია, რომელიც
 შუა ადგილას წყდება; შემდეგ მოვალეობას ასრუ-
 ლებს აკაის საკალ-ფებო მოძრავი კიბე. მერე ისევ
 ქვიტიარის რაოდენიმე საფეხურია. სადაც კიბის პირ-
 ეული ნაწილი თავდება, იქ არის ბუხრიანი ოთახი,
 რომლის იატაკის შუა ადგილში რკველი ჩასავალია

ეკლესიის ჩრდილო ოთახებში; ამ ოთახიდანვე ჩაი-
 ხედება თეთ ეკლესიაშიაც: კიბის თავში დიდი ოთა-
 ხა, რომელიც ღვლეს წარმოადგენს შემდეგ სურათს:
 ჩანს, რომ ოდესმე ორათ ყოფილა დაყოფილი, ამი-
 ტომ რომ შუა კედლის ძირი ახლაც აჩვენია. სამ-
 ხრეთის ოთახს დიდი ვასავალი აქვს, თუმცა წინ ნა-
 აიფანარი არ ეტყობა; არ იცის ადამიანმა კარი ყო-
 ფილა აქ თუ ფუჯარა; ხოლო ის კი აშკარაა, რომ
 ფლთისიერი მოძღვარი ესტრუქტურა-გარძმბას მოკლე-
 ბული არ ყოფილა: შეენიერი სანახაია აქედან კახე-
 თის მიდამოები: ჩანს წმ. გიორგის ეკლესია აწყურის
 (თელავ. მხ.) თავში, დიდი ალავერდის საკრებულო
 ტაძარი, ციგ-გომიორის მთა, თელავი და მრავალი
 სხვა ადგილებიც; ადამიანის მხედველობის საზღვარი
 წყდება, სადაც წუხის მანჩაში... ოთახის ჩრდილო
 კედელში ამოშენებულია ბუხარი და კარებიც. კარე-
 ბის წინ აიფანის ნები დღესაც აშკარათ ჩანან. ამ
 ოთახში გლია ორნამენტის მგზავსათ ნახატი ქვა; აქვე
 ორი პატარა ქუცოა, ჩაფლული იატაკში; ამ ქუცო-
 ცოებიდან, როგორც ლაპარაკობენ (არც ბერიჩ ხანი
 გასულა მას აქეთ), ერთ თუშს ამოუღია ფული. ამე
 ოთახის აღმოსავლეთ კედელ შუა ადგილზე, არშინ
 ხსენების სიმაღლეზე, გაკეთებულია ოთხ-კუთხი შე-
 სავალი, რომელშიაც მოხრილი ადამიანი გაეჭტევა
 მხოლოდ ცურეთ ანუ წოლით. კაცე შეტურდება
 გძელ და დაბალ ოთახში, რომელიც არის მოყვანი-
 ლი კამართ; ეს კამარა უჭირავს აკაის დიდ თავეს,
 რომელიც დაყრდნობილია ქვიტიარის ორ პატარა
 ბოძზე. კედლებში იათი გასახედავი; ეს გასახედავი
 სათაფურები არ არის, რადგან, ამათ გარისმოტალე-
 რი მიმართულება აქეთ მაშინ, რადგან სათაფურე-
 ბი დაქანებული უნდა იყოს. ამ მკიერ აღწერიდან ჩანს
 აშკარათ ის, თუ რა საშინო ყოფილა მაშინდელი
 ცხოვრება!.. ეკლესია არის შეკრული კამართ. სა-
 კურთხველის წინა კედელი ქვიტიარისა და საკმარის
 სათ მალღია. ამ კედელში ამოჭრილია ორ წყებათ
 ხატებისთეს რვა ადგილი. კედლებზე არავთარი ნა-
 ხატი სურათები არა ჩანან. ეკლესიაში ვერა ენოავეთ
 რა შესანიშნავი, გარდა ერთი საფლაოისა, ეს საფლა-
 ეი მართლა და ეიპოვეთ. ამ თერთმეტს წლის წინათ
 საფლავი თავის ქვით აშკარათ ეტყობოდა; ხოლო
 წიფელს ძებნა დაჭირდა. საქმე იმაშია, რომ ზოგი-
 ერთები ზამთრობით ამ ეკლესიაში საქონელს აყენე-
 ბენ: ბლომათ ნეხვი ყრია და ცეცხლიც არის ნათობ-
 ბი. საფლავი ნეხვი დაემარხათ; რის ენი-ვაგალინთ
 ნეხვი გადახვეტეთ და საფლავი ისე აღმოვაჩინეთ.
 საფლავი იმყოფება ჩრდილო კედლის ძირზე და ადგეს
 ზედ კრიახის დიდი თეთრი ლოდი (საყენე: მეტი
 სიგძე აქვს), მოკლებული წარწერას. სამაგიეროთ

²⁾ ამ ეკლესიის აღმოსავლეთით არის ერთი პატარა ეკლესია, რომლის გარშემო მოშენებულია უხა. ეს ეკლესია ჩვენ შორიდან ვერსახსვს.

³⁾ ეს ყუთები გაკეთებინა თუშმა პართენ ჩანს-ღელიძე.

ამისა ლოდზე დახატულია მოხუცი მამა-ჯიცი, ეს მოხუცი სამღვდლოების წოდებას ეკუთვნის: ტანზე ანაფორა და ოღარი კარგათ ეტყობა. ნახატი სურათი წარმოადგენს შემდეგს: მხრებზე წამოშლილი თმები, გრძელი უღუვაში, გრძელი და ვანიერი სარტყლამდის სამკუთხიანი წვერი, რომელიც თავდება ისრის კალთათა; ხელები გულზე აქვს დაკრეფილი. ეინ არის ეს აწ განსვენებული ქრისტიან ბოღაწე მოხუცი ამის შესახებ, როგორც ზემოთ ითქვა, ქვას წარწერა არა აქვს. მაგრამ უნდა ვიფიქროთ, რომ ეს საფლავი და ეს სახე ეკუთვნიან თვით ხარჭაშნელ ეპისკოპოს პართენოზს, ამიტომ რომ ზემოთ მოყვანილი წარწერა მოგვითხრობს:... „აღვაშენ ეკლესია ესე... ჩვენთა... საძეღვედა და თვით მეცა მღებარე ვარ ადგილისა (წაშლილ ადგილას უთუთოთ უნდა იყოს „ამასა“)“...

ახლა დაეუბრუნდეთ იმ წყაროს, რომელიც დავსახელებთ ზემოთ, როგორც ითქვა, წყაროზე ქეთიკირის პატარა შენობაა. ქეთიკირის აქვს წარწერა, რომელიც იმავე პართენ ეპისკოპოსის ამბავს მოგვითხრობს. აი თვით წარწერა: — უფლ: და: ჩემნო (შემდეგი ადგილი წაშლილია) სწლნცა: ცინცა) ადგოლს: ამას: მიემიხვიენთა: და: წყაროსა: ამისაგან: სმიღეთ: გიხსენებდეთ: ხარჭაშნელ: მოძღვართ: მოძღორისა: ჰ (?) ართენის: რომელმან: აღაშ (აქ წაშლილია): (აქც წაშლილია) თა: თვისთა: ადგოლი: ესე: სახადელისა: მისარხწელად. — ამ მხედრული ასოების სტრიქონებ შუა-და-შუა დატანებულია წარწერა ასო მთავრულით და ქრალით. ეს წარწერა, გადმოღებული ჩვენ მიერ, ვაჩრჩია არ. ქუთათელადემ, რომელმაც ამოკითხა შემდეგი: „უფლადო დაიკვე ორსავე შინა ცხოვრებასა ღირსი პართენი და ძმა მისა პეტრე ღირს ყავ ადგილსა ამას დამკვიდრებად შეილითი შეილაძმდე უკუნისამდე“.

ამ წყაროს დასაღვლეთის მხარეს, სხვათა შორის, არის ერთი დიდი შენობის ნანგრევები (აქვე პატარა ეკლესიაა); აქედან მოტანილი ქვა გვიღა პართენ ჩახობაშვილის ქერივის ეზოში და ზედ აწერია შემდეგი: ლთო: შეიწყალე: ცი (კრადილი): პართენი: არხიე ჰ (?) სკოპ (?) ოაზ: რნ (რომელმან): აღაშენა ადგილი: და მარანი: ესე:

როგორც ვეიმტკიცებენ აქ მოყვანილი წარწერანი, ხარჭაშნის საეპისკოპოზო ყოფილა აღვანში მე XVIII ს. დასაწყისში მანძი, ამიტომ რომ ცკითხულობთ:... „და განვედ სოფლისა ამისაგან... ქორონიკონსა უა, რომელიც ნიშნავს—1713 წ. წინათ ეს საეპისკოპოზო სხვაგან არსებულა. ვახუშტი ამბობს:... „ხოლო ამ წყლის (თიანეთის წყალი) სათავისა და სამშისის თვლიდის იქით, თეფრის არაგვის მკერტელ

არს ხარჭაშოს ეკლესია გუნზათიანი, კვილი-შენი, ზის ეპისკოპოზი მწყემსი ერწო თიანეთისა, ფშავ-ხვესურისა და თუშეთისა: რამეთუ შემუსკრასა ჩელოთისასა მოკვალეს აქ... ვახუშტი აღარ იტყუება, თუ სად გადატანეს ეს საეპისკოპოზო. ვარდა ამისა, ხარჭაშოს ეკლესიის ადგილი ვერ არის აშკარათ განმარტებული ვახუშტის გეოგრაფიაში. ჩვენ ვფიქრობთ, რომ თვით ვახუშტის არ უნახავს ეს ადგილი, არის გამო ვერც თვითონ წარმოუდგენია ხარჭაშოს ეკლესიის ადგილ მღებარეობა და ვერც მკითხველს უმტკიცებს საკმარისათ.

დ. აღაშნელი.

(შემდეგი იქნება)

„კვალის“ კორისკონდენციები.



მხსენა. თერამეტა წელიწადი ემსწავლეებლომ საჩხერის სახალხო სკოლაში და დღემდის, მზოლოთ ერთი შემთხვევის მეტი არ მახსენებს, რომ ეისმე რაიმე, თუნდა მცირე შემწეობა, აღმოეჩინოს ჩემი მოსწავლე გლეხის ბაჟმებისათვის. წარსულ 1896 წელს კოტათ გამოვიკირდა და დიდათ გამეხარდა, როდესაც მივიღე პირველი ნომერი საქმარელო კურნალის „ჯაჯოლისა“ ზე წარწერით: „სახხერის სკოლის მოსწავლეებს ელ. პრამიშვილი-საგან“. გულთად მაღლობას ვწირავ ქნ ელსა-ბედ აბრამიშვილისას, როგორც მე, აკრითე ჩემი პატარა მოსწავლეები, რომლებმაც იმდენათ შეიყვარეს ეს კურნალი, რომ როგორც მოახლოვებოდა მეორე თვე, ყოველ დღე მეკითხებოდენ როდის მოვა შემდეგი ნომერი...*) პირველათ მე წაუეკითხე მოსწავლეებს ოროდე მოთბრ იმა, შემდეგ საუკეთესო მოსწავლეს წაეკითხე რამდენჯერმე. ამ მოთხოვნების მოსმენამ, რასაკვირველია, ისეთი ზედ-მოკმეღება იქონია, რომ თვითონ მიზობდეს წყინი სახლში გამეტანებია წასკითხათ. მეც ეს სურვილი პირველათ აუფსრულე მას, რომელსაც უკეთ შეეძლო წაკითხა და წინაქითხის გადმოცემა და დაუწინოშენ, რა უნდა წაეკითხა. მეორე დღოს დანიშნული მოთხოვნა მისწავლემ შევნიერათ გადასცა მთელ

*) ჩემს სკოლაში ვადა დაქალისის და ბუნების-კარისა არავითარი ჭარბული წაგნი ღარ მოაშოქვა, მას შემდეგ რაე ჩემი სკოლა მიბლიოთკითურთ დაიწვა 1894 წელში.

კლასს. შემდეგაც ამ ნაირათ ვაძლევი რიგ-რიგათ. მოსწავლეებთან ერთათ მეც დღათ ესიამოვნებდო, როდესაც რომელიმე ახალ მოთხრობას სიტყვით-სიტყვამდე შევიჩივ-ს ბავშური კლოათი მოკეთებოდა და მოწაფე. ისე წახლისდენ და ისე შეიყვარეს მოსწავლეებმა ამნაირი კითხვა რომ, როდესაც მოვიდოდა ახალი წ. კენჭით უნდა მიმეცა მსურველი-სათვის, რადგანაც ისინი ერთმანეთს ეცოდებოდენ. კიდევ დიდ მაღლობას შევირთავ ქა-ბ ვლ. ახარამი-შვილისას, ჩემი მოსწავლეებმა არასოდეს არ დაივიწყებენ მის კეთილ ძღვენს.

მასწავლებელი სასწრაოს სასახლო სკოლის ე. ჩხეიძე.

* *

სოფ. მიქელ-გაბრიელი (გურია). მეტათ გაქორე-ბულ მდგომარეობაშია დღეს ჩენი სოფლის სასწავ-ლებლის საქმე; შერობა დანგრევას გვიქადის და შე-კეთებას არაფერ ფიქრობს. მოსწავლე ბავშვების მიღე-ბა საშიში ხდება, მასწავლებელი იძულ-ბულია ამ საუკეთესო სწავლის დროს, ან გაუქმ-მას სწავლა ან დაიქ-რავოს სხვა შენობა და იქ გადავიდეს თავის შეგირდებით. რამდენი ხანია დალაპარაკია აღძრული სა-ზოგადოებაში სასწავლებლის შენობის გადაღებაზე და გაუმჯობესობაზე მარა არაფერი გვეშველა, რად-გან სასწავლებელს თავისუფლო მიწა-ადგილი არა აქვს. მოინდომეს რამდენიმე პირმა სხვაგან, თავისუ-ფალ ადგილზე გადატანა, მაგრამ ამაზე იჩინა თავი ჩენმა დამლუჯებელმა პარტიაობამ და უთანხმოებამ და ბოლო აღარ მიეცა. ბევრი დამარება და დარიგება მოვისმინეთ მარა სანუგეშოს ვერაფერს მივაღწიეთ; ჯერ კიდევ იმ აზრით ვართ გამსჭვალული, რომ თითოეულმა ჩენგანმა საკუთარ კარ მადამოზე ავი-შენოთ სასწავლებელი და არა საერთოთ.. იმ დროს, როცა ყველა სოფელი, ყველა კუთხე, განსხვავებულ მზრუნველობას იჩენს სწავლის საქმეში, შეძლებით ბევრ ჩენგან უღარიბეს საფლგეში არის ორ კლა-სიანი სასწავლებელი და მასთან სამკითხველოც, ჩენ რაღა ღმერთი გავიწყობა?..

ბევრჯერ იყო აღძრული სურვილი სამკითხვე-ლოს დაარსებაზე, მაგრამ სურვილი სურვილათვე დარჩა ზოგიერთა ვაქაბატონების მეუხეებით...

ამისათვის კეთილ განზრახვებელმაც მიგეტო-რეს, რადგან ამათთან ბრძოლა შეუძლებელი და მო-უხერხებელი ვახდა. „ესაცა არ გიჯობს გაცლა ჯობ-სო“.

ერთი აქაური მესოპეტოპანა.

* *

სად. შოაბანი, 9 იანვარს სად. შორანის მო-სამსახურეებს მოლაპარაკება გვეკონდა იმის შესახებ, რომ შორაპანში დავეყარებინა ბიბლიოთეკა და რად-განაც აქ რიცხვით კონდუქტორები უფრო ბევრნი არიან სახელი უნდა გვეწოდან კონდუქტორების ბიბ-ლიოთეკა-სამკითხველო. ყველა მოსამსახურეებმა დიდს სიამოვნებით სურვილი გამოაცხადეს. აგრეთ-ვე სადგურის უფროსმა ბ-ნმა ბაქრაძემ, დეპოს უფ-როსმა ბ-ნმა პავლოვმა, ინჟინერმა ბ-ნმა კარაივიჩ-მა დიდი გულ-მსურველობა გამოიჩინეს ამ კეთილ განზრახვაზე; და როგორც მატერიალურათ ისე სხვა ფრც დახმარებასაც შეგვიპირდენ. ფული გროვდებო-და, როგორც დაახლოვებით ანგარიშიდან ჩნდა, ოც თუმნამდე, გარდა იმისა, რომ ყოველ თვიური და-ხმარება კიდევ სხვა იქნებოდა. ამისთანვე ყველა მოსამსახურეებმა კიათურის შტოზე შეგვიპირდენ და-ხმარების აღმოაჩენას ყოველ თვიურათ. ამისთანა შე-მთხვევაში, რომ ხელის შეშლელი არ აღმოგვიჩინ-დეს ხალხმ ჩენი საქმე კარგათ წავა. ორმა პირმა ბაასშივე უარი ჰყვეს ამ პატიოსან საქმეზე. ამ პირებთ ეტყობათ, რომ სრულებით არ ცოდ-ნათ თუ რა საჩვენებლობას მოუტუნას ხალხს და რის-თვის ხსნიან სოფლებში და დაბა-ქალაქებში ბიბლიო-თეკა-სამკითხველოებს. ბიბლიოთეკა-სამკითხველო უმეტესად სად. შორანის მოსამსახურეებს დიდ საჩ-ვენებლობას მოუტუნას, როდესაც კონდუქტორები წაე-ლენ მატარებლით კიათურაში და იქიდან დაბრუნ-დებიან, მაშინ იმთ დასასვენებელი დრო შორაპან-ში 24 საათი ეძლევათ და ეყენი ამ 24 საათს ლაზ-დანდარობაში და ბილიოთეკის თამაში ატარებენ. მაშინ კი, როდესაც შორაპანში ბიბლიოთეკა-სა-მკითხველო ექნებათ, არ იქნება რომ ერთი მეურის წახედვით ბიბლიოთეკაში არ დაიწყონ სიარული და ამითი ცუდათ თუ ბევრათ სიყვარული არ ჩაუყარ-დეთ წიგნების და გაზეთების კითხვის.. არა ბატო-ნებო, თუ დახმარება არ გინდათ აღმოგვიჩინოთ საქ-მეებს მაინც ნუ გვირევთ.

ოქილი ბრუაშვილი.

* *

ს. ჟუშათი (ოზურგეთის მაზრა). გლეხმა გიორ-გი მინაიშვილმა შეშის ქრის დროს, სოფელ ჟუშათ-ში, „ნავერძალის“ კლდეზე შეამჩნია ხერელი. გაიგეს თუ არა ეს მახლობელმა მეზობლებმა მეორე დღესვე ავიდენ კლდეზე იმის გასაგებათ თუ რა უნდა ყოფი-ლიყო ხერელში. შევიდენ შინით ანთებული სან-

თლებით და შეამჩნიეს ხერეღის მახლობლათ პატარა გამოკრალი, რომელიც ადგილობრივ მამასახლისმა გამოაწმენდა. კლდეში აღმოჩნდა დიდი გამოქეპული. გამოქეპულიც შეიკაცეს ორ ოთახს, ორივე ოთახებს წინა გვერდიდან თითო კარი აქეს. სივანე ორივე ოთახებისა თუთხმეტი არზინია; სივანე ერთისა 9 არზინია,—მეორის 8; გამოქეპული გულბანდებით მოყვანილია, ასე რომ მარჯვენა ოთახს აქვს კედელზე სამი გულბანდი, ხოლო მარცხენას ორი. ქერი და კედლები ხელოვნურათ ნაკეთებია, მაგრამ ხე და ფიცრები შიგ ნახშირი არ არის. წარსულ წელს დიდ თოვლობის დროს, როდესაც გორებიდან ზეაგები წამოვიდა, იმ დროს გამოჩენილა პატარა ხერელი, მაგრამ ვასაშინჯათ დღემდის იქ არავინ არ ასულა. ზეაგის წამოსვლის დროს კარებიდან გამოქეპულში შეყრილა აურებელი ქვა და მიწა, რომლის მიზნით სიმაღლე გამოქეპულობისა არ განისაზღვრება, ისე კი თავისუფლათ შეიძლება დათვალიერება. ეს კლდე ეკუთვნის სახელმწიფო ყმებს მინაიშვილებს.

სესაბიან მ.

თუმც მოხუცი ვარ გარეგან წვერ უღვაშიან თიანათ, მაგრამ შიგ გრძნობა სურელი, მტკიცე მაქვს გულის თქიანათ, ვინც მყვარებია ის მიყვარს, იმას ვრაც გრძნობის დანათ; მას შევეტრფი, მასვე ვეკუთვნი მითლათ სიკედელ სიცოცხლიანათ.

ილია.

პოლიტიკური პარტიები გერმანიაში.

(გუშინ და დღეს).

წინადა მკრე *)

პარტიათა გამორკვევა და პარტიათა ბრძოლა.



მ გვართ 1848 წ. მარტში, კონსერვატივში და ლიბერალიზმში შეეჯახნენ ერთმანეთს, საინდინაც გამარჯვებული გამოვიდა უკანასკნელი. ამ შეეჯახებას, ამ რევოლუციას ორი ფორმა მიეცა: ნაციონალური და პოლიტიკურ-სოციალური. ხალხმა მოინდომა ოცდა-თექვსმეტათ დანაწილებული გერმანია შევერთებინა, თავი მოეყარა და ერთი ნაციონალური ცხოვრება დაეწყო. მაგრამ ეს ცხოვრება ახალ პოლიტიკურ წყობილებასზე უნდა აგებულიყო. ნაციონალური ერთობა დემოკრატიული ერთობით — აი რევოლუციონერთა დროშა. ამ ორი კითხვის დაცილება, ერთის მიტოვება და მეორის განხორციელება ყოველად შეუძლებელია. ორივე რევოლუციამ წამოაყენა, ორივე ხალხის სურვილისაგან მომდინარეობს, ორივეს ერთი და იგივე საზრიელი აქვს; ან ორივემ უნდა გაიმარჯვოს ან ორივე უნდა დამარცხდეს. მათი გატრეება რევოლუციის გატრეებაა, მათი უარის-ყოფა რევოლუციის უარის-ყოფაა. ამით კონსერვატორები იძულებული შეიქმნენ შეზრძოლებოდნენ არა მარტო პოლიტიკურ თავისუფლებას, არამედ ნაციონალურ ერთობასაც, მათ უარი უნდა ეყოთ როგორც ლიბერალიზმში, ისე ნაციონალიზმში. ასეთია ისტორიული ლოლიკა, ამის შეგნება მოვალეფთა უპირველესი მოვალეობაა. ამ სახით, კითხვა ასეთია: გერმანიის ერთობის აღდგენა და პოლიტიკური თა-



ე ენატრი ეამსა განელილსა გულშიგან მტკიცეთ შეთენილსა, ზედის ათას გვარ ბრუნეასა, არა ერთ ჩარხზე დგენილსა; ხან გრძნობას დამტკბარს სიამით, ხან ტანჯვით ცრემილსა დენილსა, ხან შეთისებულ მოყვასა, ხან კი უმართლოთ დენილსა.

ვიგონებ ტუბილსა სიმწარით, მით გულსა სევდა მერევა, რაც რომ მიინახავს ვერ ეხედავ, ეწუხ, თვალთა ცრემლი მერევა, დღენი მირბიან სიყრბისა, დღეს-ხვალ სიბერე მერევა, შეემა თეთრს უთმო ალაგო, თვით ძლიეს აქა იქ ერევა.

*) პირველი წინადა დაბეჭდა „იკრანია“.



ჩვენი ცხოვრებიდან.

ვისუფლებების დამყარება. ორივეს აღმასრულებელი ხალხია, მაგრამ რადგანაც მთელი ხალხის ერთად შეკრება შეუძლებელია; ამიტომ არჩეულ იქმნ მისი წარმომადგენლები, რომელთა სხდომა გაიხსნა ქ. ფრანკფურტში (მაინზე) — იმავე წლის 18 მარს. ეს არის ფრანკფურტის პარლამენტი, რომელში მთავარ სეზონია მთელი გერმანიის ხალხი. გერმანიის ერთი პარლამენტი გერმანიის ერთობის საფუძველია, — ხოლო გერმანიის პარლამენტი ხალხის სურვილის და უფროსობის გამოხატულება, ერთის სიტყვით, გერმანიის პარლამენტი — ეს გერმანიის რევოლუტიაა. მეორე მხრით, ამ რევოლუტის და მასსადავმ ამ პარლამენტის მტერი კონსერვატორები და მთავრობებია. ხოლო ესენი ერთად შეკრებილი კი არ არიან, ერთ ცენტრალურ ძალას კი არ წარმოადგენენ, არამედ ოცდა-თექვსმეტად დაყოფილია, ოცდა-თექვსმეტი ცენტრალური ძალაა. მართალია გერმანია გაერთიანდა ფრანკფურტის პარლამენტით, მაგრამ ეს ერთობა არის მოჩვენებითი ერთობა, ვინაიდან მას არავითარი ძალა ხელთ არ უჭყრია. ძალა უჭყრია მთავრობებს, ხოლო მათი რიცხვია 35. გერმანია გაერთიანებული რევოლუტციონური პარლამენტით, დანაწილებული კონსერვატორული მთავრობებით. აი აქ არის მთელი ნასკეპი. მთავრობამ კარკათ იცის სად არის მისი მტერი, სად არის მოკრებილი რევოლუტის ძალა, სად უნდა იქნას იერიში მიტანილი. პარლამენტმა კი სრულებით არ იცის კონსერვატორთა ცენტრი, ვინაიდან ეს არ არსებობს. ცხადია, პარლამენტი ყაღბ მდგომარეობაშია. მისი ნიადაგია დანაწილებული სამშობლო, თავისი მთავრობებით და განსაკუთრებით წყობილებებით. პირველი გერმანია ფიქტიურია, ოცნებაა, მეორე ნამდვილი, აშკარა. პირველის ძალა სიტყვა და ქალაქია, მეორის პოლიტია, ჭანდარმები, მხედრობა და მოხელეობა. ამით გაიხსნა ორი სხვა-და სხვა გზა: პირველისთვის ლაპარაკი და ენაწივები, მეორისთვის მოქმედება და უთქმელობა. პირველი გულ ახლილათ უნდა მსჯელობდეს, ახალი წყობილება უნდა შეიქმნას. მეორე სრულიათ უნდა გაჩუმიდეს, ენა უნდა ჩაიკდოს და თავისი განზრახვის გასაყენათ მარჯვე დროს უტადოს. პირველის განაჩენი მაშინ შეეცა ძალაში, როცა მეორე იცნობს, მაგრამ ეს არასოდეს არ იცნობს თუ ხალხმა ძალა არ დატანა ე. ი. ხელ ახალი რევოლუტია არ მოხდა. რევოლუტია უნდა მოხდეს თვითიყოლ სამეფოში ცალ-ცალკე, ადგილობრივ ხალხმა ადგილობრივი მთავრობა უნდა დაამარცხოს. მასსადავმ ფრანკფურტის პარლამენტს აქ აქვს ძალა და მით მთელი კითხვა ისევ დანაწილებულ გერმანიაში გადმოვიდა. ეს ნაწილები მტ-

ნაკლებ სიერცეს, ღონეს და მცხოვრებლებს წარმოადგენენ. ამითი პირველი ალავი უჭირავს პრუსიას 1). თუ აქ გამარჯვება რევოლუტია, მაშინ ყველგან გამარჯვებს, თუ აქ დამარცხდა მთელ გერმანიაში დამარცხდება. რევოლუტის ჩარხს პრუსია ატრიალებს. ფრანკფურტის პარლამენტის დედაბაბი პრუსიის ხალხია, ხოლო პრუსიის ხალხის დედა-ძარღვი ბერლინიში სცემს. ბერლინია ბუდე კონსერვატორული მთავრობის და რევოლუტციონური ხალხის. პირველ შეტაკებაში დამარცხდა მთავრობა და მოიწვია პრუსიის ხალხის წარმომადგენელი ლიბერალური წყობილების შესამუშავებლათ. აი ამის სვე ბედთან მჭიდროთ შეკავშირებულია ფრანკფურტის პარლამენტის და მასთან მთელი გერმანიის სვე-ბედიც. მას მოეცილდეთ ფრანკფურტს და მიეუბრუნდეთ ბერლინს.

ლიბერალიზმის გამარჯვება იმაში გამოიხატა, რომ ძველი აზნაურთა სამინისტრო დათხოვილი იქნა და ორ შემდგებულ ეპარტა (კამპაუსენი და ჰანსენმანი) მეთაურობით ახალი შედგა. მამული ძღვეულ იქმნა ფულის მიერ. კანიალი დავებატრობა მართვა-გამგეობას. ამით გაიხსნა ხანა პოლიტიკური ბრძოლისა და პარტიათა გამორკვევისა.

რას ნიშნავს ლიბერალიზმი? როგორც ზევით დავინახეთ, ეს არის მოძღვრება თავისუფლების შესახებ. ის შემუშავდა ფეოდალურ-მონარქიულ წყობილების ქერქში. ამვე წყობილების დასანგრევათ, იმან მოიყენა ხალი მოძრაობაში, მაგრამ ამ მოძრაობამ სხვა-და-სხვა ერში სხვა-და-სხვა პოლიტიკური ფორმა მიიღო: საფრანგეთში რესპუბლიკა, ინგლისში კონსტიტუტციური მონარქია და სხვა. ცხადია, ლიბერალიზმი არ წარმოადგენს ერთ განსაზღვრულ პოლიტიკურ მიდრეკილებას, რომელიც ერთ განსაზღვრულ პრაქტიკულ განზორციელებას ლებულობს. ის მხოლოთ ახალი მოძრაობის დედა-ძარღვს ეხება, მხოლოთ მის საერთო მიმდინარეობას იკვლევს და აქედან გამომყავს, რომ აღნიშნვი თავის მოქმედებაში თავისუფალი უნდა იყოსო. ხოლო ამ თავისუფლებამ რანაირთ სისხლ-ხორცი უნდა შეისხას, ცხოვრებაში რანაირი გამოხატულება უნდა მიიღოს — აი ეს დამოკიდებულია თითოეული ხალხის განსაკუთრებითი ისტორიული პირობებისაგან. კითხვაზე: საქირაო თავისუფლება? კონსერვატორები

1) აგრეთვე აუსტრიას, მაშინ აუსტრია გერმანიის ერთ ნაწილათ თვალეობდა. ზეუნ მას აქ უყურადღებოთ გტოვებთ, იმიტომ რომ შეშეკვ ის გერმანიისგან განმარცხდა და მით გერმანიის საქმეთა მსჯელობასთან პირდაპირი კავშირი გაწყვიტა.

უგებენ—არა, ლიბერალები—კიო, ამ დავაში ერევა ხალხი, და აჯანყებით ამტკიცებს საჭიროაო. რაკ ეს ძირითადი კითხვა რევოლუციამ ვადაჭრა, მაშინვე იბადება მეორე კითხვა: რანაირი თავისუფლებაა საჭირო? ამას სხვა-და-სხვა პირი, სხვა-და-სხვა ჯგუფი სხვა-და-სხვანაირათ სჭრის და მით იწყება პარტობა. თუ პირველ კითხვაზე ყველა ლიბერალები ე. ი. თავისუფლები მსურველნი თანხმანი იყვენ, მეორეზე უთანხმონი არიან და იყოფებიან რამდენიმე დასათ. ლიბერალიზმი, როგორც ფილოსოფიური მოძღვრება, შეადგენს მათ საერთო ნიდადეს. ლიბერალიზმი, როგორც პოლიტიკური ფორმა, შეადგენს მათ სხვა-და-სხვა ნიდადეს. ამ დღიდან მთელი კითხვა ტრიანლეს ამის გარეშე: რევოლუციის მიერ გამოთქმული პრინციპი რანაირათ ვაატარონ ცხოვრებაში? ამით მოგებული თავისუფლება რანაირათ დამავრდეს მშვიდობიანობაში?

ამ კითხვის შესახებ პრუსიის კონსერვატორები ორათ გაიყო. ერთი, „kleine aber maechtige Partei“—, პატარა მაზა ძლიერი პარტია“, როგორც მისი მეთაური გერლახი უწოდებდა, პირდაპირ უარს ჰყოფდა თავისუფლების დედა-აზრს და თხოულობდა უკან დაბრუნებას, თითო-პყრობელობის აღდგენას. ამ პარტიამ გავლენა იქონი მოაბოვა ვერც სასახლეში და ვერც საზოგადოებაში. რევოლუციამ ისე დააზარა ცხოვრება, რომ მისი ძველ კალაპოტში ჩაყენება შეუძლებელი შეიქნა. აი ეს იცნო კანსერვატორთა უმრავლესობამ, რომელიც შეადგენდა მეორე პარტიას და რომელიც მხარს უჭერდა პირველ რევოლუციონერთა წინააღმდეგთ. ის ახლა თავისუფლების პრინციპს აღარა ჰყოფდა უარს, მხოლოდ მიიზიდავდა მისი კონსერვატორულათ განხორციელება; ე. ი. რაკ შეიძლება ნაკლები თავისუფლება ხალხს და მის წარმომადგენელთ და მეტი თავისუფლება მთავრობას და მის აკენტებს. ეს პარტია ახალ პირობებს შეუტირგდა, მხოლოდ იმ აზრით, რომ თითონ შექნილიყო მისი ხელ-მძღვანელი და ყველაფერი თანხმათ მისი სურვილისა მოეწყო. მისი ორგანოა ვახანა და ახალი დარსებული „კრუზაინი ვაჰთი“ (Kreuzzeitung), რომელიც დღესაც იპავე ჩოლოს ასრულებს.

თავისუფლებისათვის მებრძოლნი, თავის შერიგ, ორათ გაიყო: ლიბერალები და დემოკრატები. პირველი შეიცადენ მალაო და საშუალო ბურჟუაზიას, პროფესორებს და სწავლულებს, მეორეი—წვილ ბურჟუაზიას, მუწა-ხალხს, თავისუფალ-მოაზრეთ და ინტელიგენციას. ლიბერალთ სურდათ ისეთ წყობილება, სადაც შეძლებულნი გაბატონდებიან, ხოლო დემოკრატთ ისეთი, სადაც ხალხს მიენიჭება ბატონო-

ბა. ამნაირათ შედგა სამი დიდი პარტია, წარმომადგენლნი ცხოვრების სამი მიმდინარეობას: კონსერვატორები—მამულის, ლიბერალები—სხეილი კაპიტალის და დემოკრატები—წერილი საკუთრების. კაპიტალია ეს, მიწა-ადილი თუ შრომა. ახლა ცხენი უფრო დაწერილებით გაეარჩიოთ.

6. ე—ნაბ.

(შემდეგი იქნება)



მიკრობები ანუ ბაცილები.

(გუბდენი ბაბს—ჩემს ად. ხასანაშვილს).

I.



ველათეე შენიშნული იყო ერთი განცალკევებული ავთოზოფობათა ჯგუფი, რომელიც განიჩნევა თავისი გადამდები—კონტაგიური თვისებებით; ამ ჯგუფს ეკუთვნის წითელა, ყვავილი, ხუნვაგი, ხოლერა, საოჯად-და სხვანი. საკმარისია ამ გვარი სენი განდეს სადმე, რომ ცოტა ხნის განმავლობაში მოვდოს მთელ არე-მარეს.

ყველამ იცის, თუ როგორ მიენივარებდა ამ რამდენსამე წლის წინათ ჩვენში ხოლერა ადამიანის გარნება ყოველთვის ცდილობდა აესხნა ეს საოცარი მოვლენა; ცდილობდა გავკო თუ რაში მდგომარეობდა ეს გადამდები ძალა. სხვა-და-სხვა დროს და სხვა-და-სხვა ხალხს ამის შესახებ ჰქონდა თვისებური აზრსა, რომელიც სრულებით მოკლებული იყო სიმართლეს და ფანტასტიური ხსიათა ჰქონდა, ჩვენ ხალხსაც აქვს, სხვათა შორის, ამის შესახებ თავისი წარმოდგენა: ყოველ გადამდებ სენს ჩვენი ხალხი ეძახის ბატონებს, ჩვენში წმირათ ვაიგონებთ „ამ სახლში ბატონებიანა“; ყოველ გადამდებ სენს ჰუყავს თვისი ბატონი—ანეგლოზონი და სადაც ეს ბატონი მივა, იქ განდება რომელიმე გადამდები სენიო. ამ გვარ სენს, ჩვენი ხალხის აზრით, წამლობა არ უნდა, განსაკუთრებით ექიმის მოყვანა. წამლობა იმაში მდგომარეობს, რომ ბატონებს დაუთმებენ ბაზპას და ივენანას უგალობებენ, რათა აქით მოულობონ ბატონებს გული. ავთოზოფის მიუსლთან არ მიუშვებენ, რომ ბატონებს თვლი არ დაეწვათ; შეე ტანისამოსიანს ავთოზოფთან არ მიუშვებენ, რადგან ბატონებს მხოლოდ წითელ-ყვითელი ფერი უყვართ, ამასთანავე მათ უყვართ სიმღერა-მზიარეობა. ეს, რასაკვირველია, სრულად ცრუმორწმუნებაა.

მეცნიერებაშიაც მრავალი სხვა-და-სხვა აზრი თქმულა, მაგრამ ნამდვილი და ქეშმარიტი არასოდეს. მართალია ზოგიერთ ძველ საექიმო თხზულებებში გვითხულობთ, რომ ჰაერში და წყალში არიან რაღაც უხილავნი ცოცხალნი არსებანი, რომლების წყალობით წარმოადგება სხვა-და-სხვა გვარი ავითყოფიან, მაგრამ, სამწუხაროთ, ეს იმდენათ ბუნდოვანათ არის ნათქვამი, რომ სრულდებით უმნიშვნელოთ დარჩა მეცნიერებაში.

Leuvenhoeck-მა (17₈₀—17₂₃), ჰოლანდიელმა მეცნიერმა პირველათ აჩვენა მაშინდელ მეცნიერებს ლუბით, — გამადიდებელი შუშით, — საუცხოოა არსებანი, რომლებიც იმდენათ პაწაწინა ყოფილან, რომ უბრალო თვალთ, თუ არ გამადიდებელი შუშით, — უხილავნი არიან. ამ მეცნიერის აზრით ეს არსებანი მრავლათ ჰაერში და წყალში არიან. ამ გამოკვლევამ დიდათ ააღვლია მეცნიერები, Leuvenhoeck-მა იმდენათ კარვათ შეისწავლა ეს არსებანი, რომ ზოგიერთი მათგანის ფორმაც კი აგვიწერა: ზოგს თერმე ჩხირის მკვსესება ჰქონია და ზოგს კი გრვხილს მოყვანილობა; ჰქონიათ აგრეთვე მოძრაობის, გამრავლების თვისება და სხვა.

მაგრამ, სამწუხაროთ, ეს მეცნიერი გარდაიკვალა და ამ სწავლის განვითარება შეჩერდა, კარვა ხანს.

1774 წელს Frédéric Müller-ი ხელ მეორეთ შეგნო ამ კითხვას; აგვიწერა კიდევ სხვა-და-სხვა გვარი ამ უხილავ არსებებისა; ესეც იმ აზრისა იყო, რომ ჰაერი და წყალი ნიადაგია მათის გამრავლებისა; ამანაც აგვიწერა სხვა-და-სხვა გვარი ამ არსებებისა.

ასე ამ გვართ იმ საუკუნის ბოლოს მეცნიერება იცნობდა ამ პაწაწინა სულიერ არსებათ; ამით მეცნიერებაში დღერქვათ სახელათ: მიკროორგანიზმები ანუ მიკრობები, ესე იგი პაწაწინა არსებანი; ხალხში კი უფრო ცნობილი არიან ბაცილებათ. თუმცა მიკრობების არსებობა ქვეყანაზე ყველასთვის ცხადი შეიქმნა, ნამეტურ მაშინ როდესაც მიკროსკოპი *) გამოიგონეს, მაგრამ მათი დანიშნულება და მნიშვნელობა გერ კიდევ გამოურკვეველი იყო. ასე ეს კითხვა ელოდა ვინმე გენიოსს, რომელსაც უნდა გამოერკვათ კაცობრიობსთვის; ეს გენიოსი იყო ფრანგი პასტერი. **)

1869 წ. ერთ საფრანგეთის პარიზში გაჩნდა საშინელი სენი, რომელმაც სრულდებით გაანად-

*) მიკროსკოპი არის ერთგვარი იარაღი, რომლის წყალბით უკველი მაწაწინა სხეული ბუკრათ დიდათ და გაწვევით გამოჩნდება.

**) Pasteur: Etudes sur la maladie des vers à soie.

გურა აბრეშუმის ქია. სახელმწიფოს დიდი ზარალი მოუვიდა; ყოველი ღონისძიება იყო მიღებული მასპობათ, მაგრამ ამათ, რადგან ქირის მიზნეს ევრაიენ ვერ მიაწო. ბოლოს ამ ქირის გამოკვლევამიანდეს ახლავდა მეცნიერ პასტერს. აი აქედან იწყება ახალი ხანა მეცნიერებაში; ამ დღიდან პასტერმა მოახვევა დიდების სახელი: პასტერმა მიკროსკოპის წყალბით აღმოაჩინა ერთ გვარი მიკრობი რომელიც იყო მიზეზი ამ სენის, რასაკვირველია მაშინ ბრძოლაც ადვილი შეიქმნა.

ეს იყო პირველი შემთხვევა სადაც აღმოჩნდა, რომ მიკრობი — ბაცილა იყო მიზეზი ამ გადამდები სენისა. ამას მოჰყვა სხვა მრავალი გამოკვლევანი როგორც პასტერისა, აგრეთვე სხვა მეცნიერებისა. ამ გამოკვლევებისგან აღმოჩნდა, რომ მიზეზი სხვა-და-სხვა გადამდებ ავითყოფიანათა ყოფილან ბაცილები. ასე ამ გვართ წარმოვსა სწავლა ინფექციური — გადამდებ ავითყოფიანათა შესახებ. (la base de la doctrine parasitaire des maladies contagieuses).

რასაკვირველია უმთავრესი მიზეზი ამ ახალი სწავლის განვითარებისა იმაში მდგომარეობს, რომ საშუალო წლებში დიდათ გაუმჯობესეს მიკროსკოპი, რითაც მეცნიერებს მიეცათ საშუალება უფრო გარკვევით დაწინაბათ და გავრჩიათ სხვა-და-სხვა გვარი მიკრობებისა. ასე რომ მიკროსკოპის გაუმჯობესება და ბაქტერიოლოგიის განვითარება მიიღო დენ ხელი-ხელს. ჩვენ დროს მიკროსკოპის გაუმჯობესობამ უმაღლეს წერტილამდის მიაღწია.

II.

დიდი ყურადღება მიექცეს მიკრობების აღწერას. თუმცა მიკრობები ისე პაწაწინებია, რომ თვალთ უხილავნი არიან, მაგრამ მიკროსკოპის წყალბით არამც თუ დანახვა, მათი მოყვანილობაც კი შეგძლია გავრჩიოთ. აღმოჩნდა, რომ მიკრობები სხვა-და-სხვა ფორმისა ყოფილან. საზოგადოთ მიკრობები ერთი მეორესაგან განირჩევიან მორფოლოგიურათ, (მოყვანილობით) და ბიოლოგიურათ.

თუ ჩვენ მათ მოყვანილობას ყურადღებას მივაქცევთ, ისინი განყოფიან სამს უმთავრესს ნაწილათ: ა) მიკროკოკები — რომლებსაც მრავალი მოყვანილობა აქვთ; ბ) ბაცილები — ამათი მოყვანილობა პაწაწინა ჩხირის მოგავგონებს და გ) სპირალური — გრვხილის ფორმისანი.

ყველაზე მეტი მნიშვნელობა ბაცილებს ეკუთვნის, რადგან ესენი არიან სხვა-და-სხვა გვარ გადამდებ სენის მიზეზნი; ამიტომაც უბრალო ხალხი ყველა მიკრობებს ბაცილებს ეძახის. ჩვენ დროს თ-

თქმის ყოველ გადამდებ სენს თვისი ბაცილოლა უზოგენს, ამიტომაც ბაცილოლები უფრო დაწერილობით არიან შესწავლილი და გამოკვლეულნი ვიდრე სპირალეები და მიკროკოკები.

ზემოთაც ვთქვით, რომ მიკრობებს ღრმა მნიშვნელობა აქვთ ბუნებაში, იმდენათ დიდი, რომ უმიკრობებოთ თითქმის შეუძლებელი იქნებოდა არსებობა ქვეყნიერებისა.

პირველათ რასაკვირველია მკითხველი გააკვირვებს, ნუ თუ ამ პაწაწიკა არსებებს შეუძლიან ჰქონდეთ ასეთი დიდი მნიშვნელობა?!

მაშ რაში მდგომარეობს მათი ძალა? მიკრობების ძალას შეადგენენ ორი უმთავრესა მათი თვისებანი: მათი გასაოცარი სწრაფი გამრავლება და ის საწამლავი, რომელიც მათ გამოაქვთ თავის არსებიდან.

ძლიერ ცოტა ხანია საჭირო, რომ ერთი მიკრობი გარდაიქცეს ათასათ ათი-ათასათ; მრავლებიან ძლიერ ადვილათ. ავლათ ბაცილოლა, რომელსაც ჩხირის მგზავსება აქვს; გამრავლება იმაში მდგომარეობა, რომ ერთი ბაცილოლა იყოფა ორ თანასწორ ნაწილათ; ყოველი ნაწილი წამოადვენს დამოუკიდებელ არსებას. ესენი რამდენსავე ხანს შემდეგ განიყოფებიან კიდევ ორათ და ასე ამ გეარათ ცოტა ხანს შემდეგ ერთი ბაცილოლიდან წარმოადგება მრავალი ბაცილოლები.

აი ამშობა მათი უმთავრესი ძალა. ბუნებამ ამით მათ მისცა უდიდესი ძალა ბრძოლისათვის.

ბ. ბადრიძე.

(შემდეგი იქნება).

ს ი ს ლ ი ს ძ ი ე ბ ა .

(ამავე წერტილზე ტროკუბიდან) *

(დასასრული)

XV.



ეკლამ გაგო სოფელში შეპყრობა ქიზრბისა; კაცთა, ქალთა და ყმაწვილთა

მოღენის იქმნა დღეისა. მოქუტნა, ხალხი მოგროვდა ეზოში ყოველ მხრიდანა, მხოლოდ სვაეები ზანტობენ არ მოგვლავენ მთიდანა. ყველას ის უნდა, იხილოს თავ-ზარ დამცემი მტერისა; გმირებს მოყვარული თვლი და გული ერისა. გაღლებული ასლანი გულში როგორა მღერისა! მან ბრძანა, როცა იხილა ბრბო ერთმანერთზე მდგომელი: „თქვენ კაცნო ყველასაგან თითო კონა ფ-ჩხს მოველი. მოხილეთ ბევრსგან ბევრი გაწურთნო ეს ცხოველი, მარტო ღეთას ბატონათ მცნობი, სხვა ყველას წინა მდგომელი! მოხიდეს შეშა უზომო, ცეცხლიც დანთეს დიადი; შიგ უნდა ჩაწვან ქიჩირი, როგორც კვერი და ხშიადი, ქიჩირმაც იგრძნო კარგათა თვის სატანჯველი ფრადი, მაკ-ამ ის წარბსაც არა ჰხრის დგას ვით სალი კლდე ზეიადი. მიუღვა ქიჩირს ასლანი ახლოს თავ-მოწონებული: — მოგწონს, ქიჩირო, სასჯელი ეს ჩემგან მოგონებული? ახლა ძლიეს სუნთქავს ნებითა გულზე დარდ მოფონებული. — მომწონს და არც შემაშინებს ათასჯერ მტრც იყოსა. თუ გუტყდე ღმერთი მრისხნედს წყალმა და ღვარამ მრიყოსა. — არ გეშინიან, სწორეთ თქვი, მხოლოთ დავისნის მუღარა. — ძალღებს ეგრას თხოვს ქიჩირი მოკედეს მით არა უნდა-რა. — მაშ თუ არ გზარავს სიკვდილი კიდეც იმღერებ, არაო?

) ის. აკვადი № 5.



— ძალიან კარგათ, — ქიჩირი
 ეთომ თავის შინ მჯდარაო.
 მონებს უბრძანე ჩონგური
 რო მომიტანონ ჩქარაო.
 მალე ჩონგურიც მოართვეს,
 ჩამოჯდა, მოინარაო;
 თოკით შეკრული მკლავები
 სახმარათ მოიგვარაო.
 ჯერ გადაჰნდა გროვას
 ცეცხლის მფრქვეველი თვლებით.
 ცეცხლი ცეცხლს დასწავეს, რა უშვას
 ვარს შემორტყმული ალებით.
 თვით იტანჯება რომ იწვის
 სხვას კი გაათბობს წველებით.
 გაჩაღდა ცეცხლი და ბოლი,
 შეიკრა როგორც ბარდა,
 ცაჲ შვე ღრუბელათ გადაეკრა
 თითქმას ტირილი სწაღდა.
 ხალხში ხმას არაინ იღებს
 ქიჩირს შესცქერენ მტერათა.
 ქიჩირმა ღარებს ჩამოჰკრა
 და გაიხედა ცერათა.
 იქ ნახა ქალი ღამაზი,
 რომ იღვრებოდა ცრემლათა.
 იგივე ეინაც წელანა
 მის შეპყრობის ღროს ტიროდა;
 ქალის ტირილსა ქიჩირი
 ცოტა არ იყოს ჰკვირობდა.
 იცნო და პირმა შესცინა
 დატყვევებულ ვეფხს იამა.
 გამოაფხიზლა ყველანი
 ჩონგურის სიმთა წყრიალმა.
 აჰკრა ხელი და ჩამოჰკრა,
 თან ზედ დამღერა ხელათა.
 დღესაც ამ ღექსების ცოდნა
 ყველა ყრმას ადგეს ბეგრათა.

1.

ფლიდა ესე საფელი,
 ფლიდათ საყრელი ხელისა;
 კარგებსა ჰჩაგრავს, უმსგავსეთ კი
 კალთას აფარებს, ჰშველიას;

მართალი წუთი სოფელში
 შეებას ამათ ელისა!

2.

სამშობლოსათვის მამაკი
 არის მაღლი და ღიღბა.
 მალე დაჰლუპავს ქვეყანას
 ლაჩართა ვადაციღბა.
 ეინ იყო ქვეყნის ორგული,
 ეინ ჰშველდა გიაურებსა,
 გააწყვეტინა ჩერქეზნი
 აჰმედა მგლებს და ტურებსა,
 დაჰკრა საკუთარის ხმლით
 ცურები ჩერქეზთ ფურებსა.
 იმის ძმებს მტერი ჰმუსრავდა
 თვით ჯიბეს იყრის ფულებსა.
 მიკვირს ასეთსა უმსგავსთა
 ქვეყანა რათა ჰყურებსა?!

3.

სულ-დგმული, დღესაც ესულდგმულენ
 მამა-პაპათა რჯულითა.
 ნაგრძნობი ჩემის გულისა
 არ მიწონია ფულითა.
 მიყვარს ჩერქეზთა ქვეყანა
 წმინდა ჩერქეზის გულითა,
 მიყვარს მთები და ველები
 გულ-მკერდით დაქარგულითა;
 ეინ იცის ეინა ეცხონდებით
 და ეინ წაყვედებით სულითა.

4.

ბიჭობა ათას ნაირი,
 ათასის სახის მქონეა.
 ეისაც სიკვდილი აშინებს
 ის ბიჭათ არა მგონია.
 თვის გაწირვა ადვილათ
 ეცაკატო სულის ღონეა.
 ეცაკატო დაიცევს ქვეყანა
 გამარულდეს იმათ ჯიშია;
 ფლიდათ, სულ-მდაბალთ ჯილაგი
 რომ გასწყდეს ისა ჯობია.

გველის წიწილა გველია,
ხალთ ვირისა ვირია.
კუნელზე ყურძენს არ ჰკრეფენ,
პრცა-რა გასაკვირია,
უმგზავსთა, ფლიდთა მომსპობათ
გახმეს ფონი და ძირია.

XVI.

ბაღლები შემოაბევეიან,
შეჭერებიან ქიჩირსა.
ასლანის ორი ვაჟიცა,
გვერდითა ღვანან მის პირსა.
ცეცხლი კი უფრო გაჩაღდა,
ალი აღსა სცემს, ტრიალებს,
საზარი სანახავია, —
სიკელიის ბჯალლი ტრიალებს.
„აი ბიჭობაც ეს არი!“ —
კვლევ დაიძახა მხედარმა,
იღლიას სათითაოთა
ბაღლები იკრა მუჭებარმა,
არა ამაოთ მომთქომმა,
არ უსაფუძელოთ მკეცხარმა.
„აი, ბიჭობა, ნახეო!“
და დაიღუპა ცეცხლია
სამის სულდგმულის სახეო.
ამითი როდი ვათავდა
ამ ცეცხლის ზღვასთან ომი.
ქალი გამოხტა გროვიდან,
ციდან მოსული მგონია.
ისიც თან მიჰყვა ქიჩირსა,
თქვეს: „აეგ დემურის ცოლია!“
ცოცხალ-მკეცხლათ დარჩა ასლანი,
ვაშტერებულა ღუნია;
სულს ჰხუთავს, ბუნებას ჰშაამავს
ცეცხლში დამწვართა სუნია.

XVII.

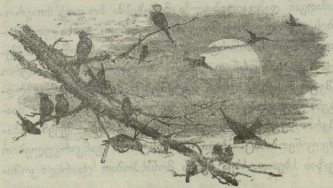
მეორე დილას იპოვეს
იქვე სხეული ბებრისა;
საკრეფათ წამოსულიყო,
ქიჩირის ძეაღთა მტეერისა.
ეკრიბა კანის კალთაში
თუ რამ ცეცხლს ფერფლი რჩენოდა;

ეძებდა შეილის ნიშანსა
ეგებ რამ გამოჩენდა.
რომ ფერაფერი ეპოვა
მასაც სიციხელე რცხენოდა.
ღანა დეცა გულზედა
და სისხლი ვადმოსდენოდა.

XVIII.

ასლანზე რაღას იტყვიან,
საღამ? როგორ რჩებოდა?
— ძალიან ამბავს ამბობენ:
უნამუსოთა კედებო.
ჭირი რამ შეშებდა უწამლო
მთაზე თოვლივით დნებო.
ლოგინთ ჩაერდნილია
ფხვზე ველარა დგებო.
დამლათ დეცა, ჰკეით შეცდა,
შუა მოხრილა გრაკლოთა,
არც რჩება, აღარცა კედება
ცოცხალი არი ძალოთა.
პურზე, საჭმელზე იძახის
როცა მიართმენ ასეა:
„წაიღეთ, შარს გამაცალეთ,
გველ-ბაყაყებით სავსეა!“
ვინც საღმით მივა იმასთან,
ჩერქებთ მთავარი იგია,
ბოღღისის ნაცვლათ მიუგებს.
„მე როდი ვამიყილია!“
—
ათასჯერა წვიმს, სეტყევა,
მთებზე ნისლები ჰკილია,
ბევრი რამ ხდებდა ქვეყნათა
შიგ ცუდგაბრაღი დილია;
ბუნება წარსვაც არა ჰარის
მაინც მშვიდი და მშვილია.

ჭოჩ ფაქკელ.



ბიბლიოგრაფია.

Очеркъ виноградарства и виноделия въ Гуріи и Мингреліи кн. Е. Накашидзе. Тифлисъ. 1896 г.



ურია-სამეგრელოში მევენახობა-მელღინეობაზე აქამდის სრულებით არაფერი ყოფილა დაწერილი. საჭირო კი იყო დიდი ხანია ამ საგნის შესახებ ცნობების შეკრება და შემუშავება. საჭირო იყო, მარა ეინ იზამდა ამას? მთავრობა დღემდის ყურადღებას არ აქცევდა ამ საქმეს და კერძო პირისთვის კი საძნელო იყო ამისთანა შრომის კისრება. თუნდა საძნელოც არ ყოფილიყო: ვინ იკისრებდა? გურია-სამეგრელოში სწავლული მეურნეები ორ სამზე მეტი არც კი მოიხსენება. ამ მიზეზებით აიხსნება ის სამწუხარო მოვლენა, რომ წინათ თავისი საუკეთესო ღვინოებით ვაჭრობდნენ გურია-სამეგრელოში დღეს ვაზის სხვა-დასხვა ავთომეყოფობის მეოხებით — მევენახობა-მელღინეობა დაცემულ-დაღუპულა. მხოლოდ ჩვენშია შესაძლებელი საქმის ასეთი უპატრონობა, უფიცობა, შეუფერებლობა. სხვაგან კი ასე არ დაღუპავდნენ მეურნეობის ასეთ თვალსაჩინო დარგს. აგერ ნახვეარი საუკუნე გადის, რაც გურია-სამეგრელოში ვაზის სენმა იჩინა თავი და ჯერაც ვარდა თითო ოროლა პირისა, არავის მიუტკევეა ამისთვის ყურადღება. ხალხის კეთილ დღეობას კი ეს არა სასურველი მოვლენაც ძირს უთხრის, ამკარებს, ანახვერებს. მერე რა დროს ეწყეია ხალხს ეს უბედურება? იმ დროს, როდესაც ღვინოა დიდი გასავალი მოიპოვავ; როდესაც ღვინის მოსავალი და ამით აღებ მიტეობა დიდს სიკეთეს შეძენდა ჩვენ ხალხს. ეს უბედურება მარტო გურია-სამეგრელოს არ დატეხა თავზე. ესენი შეიქნენ მხოლოდ პირველი მსხვერპლი. შემდეგ ვაზის სხვა-დასხვა სენი მოვიდა მთელ კავკასიის ევენახებს და დაამზო ქვეყნის მეურნეობა. რაც აქამდის ვადაღურჩა დაღუპვას, — ის დღეს თუ ხვალ უნდა დაღუპოს. დღე მუდამ ახალ-ახალი სენი უჩნდება ვაზს.

მეურნეობის დაცვამ მთელ რუსეთის იმპერიაში, უკანასკნელი წლების დიდმა შიმშილობამ და ამითან დაოკიდებულმა მიზეზებმა ბოლოს მთავრობის ყურადღებაც მიიქცა. — დაარსდა განსაკუთრებით ახალი სამინისტრო, წოდებული „სამწიფთ მოქმედო და სამეურნეო სამინისტროთ“. ეს სამინისტრო შეუდგა საზოგადოთ დაცემული მეურნეობის აღდგენა-გაუმჯობესობას და ჯეროვანი ყურადღება მიაპყრო მეურნეობის უპირველეს დარგს — მევენახობა-მელღინეობასაც. ახალ სამინისტროს განკარგულებით ვაზის სხვა-დასხვა სენის მოსაძიებთ დაარსდა კომი-

ტეტები, დასები და სხვა. ეს უკანასკნელნი იწოდებიან ვაზის უსაწინელესი მტერის — ფილოქტერის სახელით: „საფილოქტერო კომიტეტებთა“, „საფილოქტერო დასებთა“. ამთ მოქმედებას და ბრძოლას ვაზის მტრებთან ჯერ-ჯერობით მხოლოდ მოგერებითი ხასიათი აქვს. იმდებდს ბევრს გვაძლევენ, მარა საქმით კი ჯერ ბევრი არაფერი ჩანს.

საკვირველია ის, რომ საფილოქტერო დასები ყველგან მუშაობენ, ვარდა გურია სამეგრელოსა. ამის მიზეზი უთუთო რსაა, რომ საფილოქტერო დასების შედგენის და მუშაობის დაწყების დროს გურია-სამეგრელოში ევენახეთ უკვე დაღუპული იყო. სხვაგან კი (იმერეთში, რაჭაში, ლეჩხუმში, თლში, კახეთში და სხვაგან) ასე უნუგეშო მდგომარეობაში არ იყო საქმე. აი, აქ მივსივნი ფილოქტერას და მის თანამომცემა, მარა, სამწუხაროთ, არა თუ ვერ მოსპეს სრულებით, — ვერც კი შეაჩერეს მათი მსვლელობა. ფილოქტერასთან ბრძოლაში უკუქცეულ სარდლებს ბოლოს — ლა გურია — სამეგრელოც გაუხსენებიათ. რაკი ფილოქტერის მსპობა და შეჩერება შეუძლებელი ვახდა, — საჭირო იყო გამოკვლევა და შეტყობა, იმისი თუ რამდენათ გამოადგე იქნება გურია-სამეგრელოში იმ მოგერებითი საშუალების ხმარება, რასაც ახლა ხმარობენ ხოლმე ფილოქტერის წინააღმდეგ. ეს საშუალება მდგომარეობს იმაში, რომ ამერიკულ ვაზზე, რომელიც ფილოქტერისაგან უნებელათ ითვლება, ამყინან ალაგობრივ ვაზს. უთუთო ამ აზრით უხელმძღვანელო კავკასიის საფილოქტერო კომიტეტს და მიწოდია თ. ვრ. ნაკაშიძისათვის გურია-სამეგრელოს შემოგვლა და მევენახობა-მელღინეობის შესახებ ცნობების შეკრება. თ. ნაკაშიძის შეუკრებია კიდევ ფრიად საყურადღებო ცნობები და დაუბეჭდა რუსულ ენაზე წიგნათ, რომლის სათაურიც ამ სტატიის დასაწყისში ამოვწყრე. თ. ნაკაშიძის გურია-სამეგრელოში მგზავრობის დროს ცუდი ამინდები დასწრებია და დრო ბევრი არ ჰქონია; ამისთვის მის მიერ შეკრებილ ცნობებს სისრულე და მეცნიერულათ შემუშავება არ მოეთხოვება.

თ. ე. ნაკაშიძის წიგნი ქართულათ რომ იყოს გამოცემული, — მაშინ თავის თავათაც ვაცნობოდა მკითხველი მის შინაარსს. ახლა კი უმეტესობისათვის შეუმჩნელოთ ჩაიღის მისი არსებობა. ეს კი არ იქნება სასურველი. გურია-სამეგრელოზე ჩვენს ლიტერატურაში ძალიან ცოტა, თითქმის სულ არაფერი, ცნობები მოიპოვება. აქაური ხალხის ყოფა-ცხოვრებას და ზენ-ჩვეულებას ნაკლებათ იცნობს არა თუ საზოგადოთ უბრალო ხალხი, არამედ მოწინავე საზოგადოებაც კი. ქართლში და კახეთში არც კი იყო-

ან, თუ გურია-სამეგრელო ერთ დროს კარგი ლეონობით იყო განთქმული; იქ თათქის არც კი დაჯერებენ ახას, რომ გურია-სამეგრელოში ზოგერთა ლეონო არა თუ არ ჩამოუყარებოდა თავის ღირსებით კახურ ლეონებს, — პირიქით თათქის კიდევაც ჯობდა მას, ახალი თაობა ხომ სულ მოკლებულია ასეთს ცნობებს, ახლანდელს დროში მით უკლებლეს საქირობებს შეადგენს ყველა ქვეყნის, ყველა კუთხის შესწავლა-გაცნობა. ჩვენთვის მარცხს არსებობს, რამ ჩვენი პატარა ქვეყნის ავი და კარგად ვიცოდეთ. ერთ-მანეთს დაშორებამ, გუქნა-გოლამამ, უთანხმოებამ დედადნარაბამ წარსულში რა კარგი დაგვიშარა, რომ ახლა სიკეთე დაგვიყარას? დროს შეგნება და შესაფერი იარაღით გასწორება უნდა. ვინც ასე არ მოაქცევა, მისი არსებობის დღეობა დათვლილია უნდა ჩაითვალოს, ჩვენი დრო საეკონომიო საკითხების ხანა, როგორ გათავისუფლდეს მისი აღმ-მიცემობა, მრეწველობა, მეურნეობა და სხვა — აი, დღევანდელი საზრუნველი საკნები. ამით გადაჭრა-გადაწყვეტას ალექს დღეს თავის ძალ-ღონეს კაცობრიობის, შეგნებული და საუკეთესო ნაწილი. ჩვენც ამ გზა-კვალს უნდა მივდიეთ.

თ. ერ. ნაკაშიძის წიგნი ასე თუ ისე ხელს უწყობს ზემო აღნიშნულ საკითხების წამოყენებას და შეგნებას ჩვენში. თ. ნაკაშიძე იცვლევს ჩვენი ქვეყნის ერთ უდიდეს კუთხეში — გურია-სამეგრელოში მამულის 1) მოაშენებს და ლეონის დაყენებას წარსულს, ნათელს ჰყენს მის აწმკის და გზას უწყევებს მომავლისაკენ. ამისთვის ჩვენ განვაზარებთ, რომ მკითხველს მოკლეთ გაცნობით დასახლებული წიგნის შინაარსი. თ. ნაკაშიძის წიგნის დედა-პირი მამულას განმარტების და ლეონის დაყენების გამოკვლევა, მარა სანამ პირდაპირ ამ საკანზე ვაღიერებდეს, — თ. ნაკაშიძე მოკლეთ ვაღიერებდეს გურია-სამეგრელოს შესენებ გეოგრაფიულ, ტოპოგრაფიულ, მეტეოროლოგიურ და გეოლოგიურ ცნობებს, ჩვენც აქედან დავიწყებთ 2).

გურია-სამეგრელო, რომელსაც ძველათ კოლხიდა ეწოდებოდა, შეადგენს ქუთაისის გუბერნიის დასავლეთის ნაწილს, ეს მხარე იყოფება სამ მხარათ. გურია შედგება მხოლოდ ერთი, ოზურგეთის, მზრისაგან ხოლო სამეგრელო ორი, — სენაკის და ზუგდიდის, — მხარეებისაგან. გურია სიერციით უდიდის

1880, ოთხ-კუთხე ვერსტს, რაც შეადგენს 413528 დლიურს ანუ 550037 ქვევას. ამ სურსეზე ცნობებს 86760 სული, რაც თითო ოთხ-კუთხე ვერსტზე შეადგენს 43, სულს. სამეგრელო კი ანუ ოდიში უდიდის (ორივე მხარა ერთათ) 4134, ოთხ-კუთხე ვერსტს, რაც 861364 დლიურს ანუ 1148485 ქვევას შეადგენს. აქ ირიცხება 210177 სული, რაც ოთხ-კუთხე ვერსტზე შეადგენს 50 სულს.

გურია უფრო მთა-გორიანი ადგილია. იგი ვენილია საჯგავნოს მთის შტოებით. ეს შტოები ჯერ ჰყოფს გურიას იმერეთისაგან, შემდეგ მიჰყვება რიონის დასწვრივ, უხვევს დასავლეთისაკენ და ნიკოთის მთის სახელ-წოდებით ჰყოფს გურიას ორ ნაწილათ. ჩრდილოეთის მხრით რჩება რიონის და ფიზიკის დაბლობი მიდამოები, ხოლო სამხრეთით მდინარე სუფსის მიდამო. აღმოსავლეთით და სამხრეთით გურიას აკრავს გურია-აჭარის მთები, რომელთა ზოგიერთი მწვერვალი ორ ნახევარი ვერსტით (9000 ფუტი) მაღალია ზღვაზე. სამეგრელო უფრო ბარი, დაბლობი, ადგილია, თუმც აქაც შეხედებით აქა-იქ მუდამ მწვანით შემოსილ გორაკებს და მთებს.

გურია სამეგრელო არწყვის მრავალი მდინარეებით და რუბებით, რომელთა შორის უფრო მაშინდელი არიან სუფსა და ფიზიკი გურიაში, ხოლო ტუხური და ხოფი სამეგრელოში.

გურია-სამეგრელოში ჰქრის საზოგადოთ ორი მთავარი ქარი — აღმოსავლეთისა და დასავლეთისა. აღმოსავლეთის ქარი გურიაში მხოლოდ ნოვოთ ს მთის ჩრდალა მხარეს ხელდება; სამხრეთის მხარეს კი ამ ქარისაგან იფარავს ხსენებული — ნიკოთის მთა. აღმოსავლეთის ქარს სამეგრელოში ის სიძლიერე არა აქვს, რაც იმერეთში. დასავლეთის ქარი კი გურიაში უფრო ხშირია და ზოგჯერ (სამ-ოთხ წელიწადში) ისე ღონიერათ ამოვარდება, რომ ხეებს ჰკლევს ძირიან ფესვიანათ. ამ ქარს თან წვიმა მოჰყვება ხოლმე.

ჰაეის მხრივ გურიასა და სამეგრელოს შორის დიდი განსხვავება არ არის. ამ საგანზე მსჯელობის დროს გურია-სამეგრელო უნდა გაიყოს მდლოებებათ და დაბლობებათ. დაბლობის ჰავა უფრო ერთგვარია, ხოლო მაღლობისა კი სხვა-დასხვა ნაირია. გურია-სამეგრელოს ჰაეის საზოგადოთ თვისებას შეადგენს სისველე-სინესტის სიუხვე. დიდ ძალი თბალი ჰაერი, შავი ზღვის ნაორთქლი, ველარ გადადის ტყით შემოსილ მთებზე, იკრება და წვიმით მოდის. ზოგჯერ აქ მთელი კვირების განმავლობაში შეუწყვეტლათ მიადის წვიმა. მეტეოროლოგიური ცნობებიდან ჩანს, რომ გურია-სამეგრელოში წელიწადში საშუალო რიცხვით (გაზაფხულზე 32, ზაფხულზე 31, შემოდგომაზე 32, ზაფხულში 35, წვიმა-

1) „წმეო შობილი წარსულისაგან
ისის შობილი მომავლისა“
2) შინაარს წარ შეიძლება შემოკლებით ვაღიერებდეთ, მარა ამასთანავე ვეცდებით საუარესად აღა გავმოკვებთ-არ.

ნი ღლე მოღის. ამავე ცნობებიდან ჩანს, რომ წლიური ტემპერატურის (ზაფხულის) საშუალო საზომით (გაზაფხულზე 12,6°; ზაფხულზე 22,9, შემოდგომაზე 16,9, ზამთარში 7,5.) უნდა ჩაითვალოს 15 გრადუსი.

ნიადგი გურია-სამეგრელოში სხვა-და-სხვა ადგილას სხვა-და-სხვა გვარია. ზეგნების და ფერდობების ნიადგი სამეგრელოში უფრო კირნალია (შელის ფორმაცია), გურიაში კი ამისთანავე ადგილებში უფრო ა ქვანალი (მესამეული ფორმაცია) ნიადგია. ზღვის პირათ და მდინარეების დაყოფებზე გურიაში უფრო ქვიშნარი ნიადგია, სამეგრელოში კი ამავე ადგილებში უფრო მძიმე თიხნარია. ეს ნიადგი წყალს არ იზრობს და ამისთვის სამეგრელოში მდინარეების ნაპირები უმეტეს ნაწილათ ჭაობებს წარმოადგენენ. ბარ სამეგრელოში საზოგადოთ ახალი დროინდელი ნალექი, წყლის მიტანილი, ნიადგია, რომლის უმეტესი ნაწილი შეღებვა ყვითელი თიხისაგან. ბარ სამეგრელოში კი ჭაობებს ქვანალი, მძიმე თიხნარი (წითელი და ყვითელი თიხა), თიხა ნარევი და ქვიშა ნარევი ნიადგის; კირი კი გურიაში ცოტა ურეგია ნიადგი. გარდა ცოტაოდენი აღნიშნული ჭაობებისა და ქვიშნარისა (გურიაში ჭაობები მდ. ფირორის შიდაგა გურია-სამეგრელოს ნიადგი დიდათ ნაყოფიერია. ყველა პირობები ხელს უწყობს აქ ყოველგვარი მცენარეობის მოშენებას და ზრდას.

თ. კეჭავჭავიძე.

(შემდეგი იქნება)

რედაქტორ-გამომცემელი ან. თ.-წყნოელი სს.

განცხადება

თბილისის ქალაქის გაგმომკონსაზან

თბილისის ქალაქის გამგეობა ამით აცხადებს საყოველთაო, რომ მისი 28 დეკემბრის 1896 წ. გარდაწყვეტილების ძალით, რომელიც დაამტკიცა ბნმა თბილისის გუბერნატორმა 8 იანვარს 1897 წ., შესდგება საბჭოს

საარჩევანო სიები

თბილისის ხმოსანთა საარჩევანო ოთხის წლის ვადით 1897—1901 წლებში, საარჩევანო კრებაში, რომელიც დანიშნულია კვირას, 18 მაის 1897 წ.

ამ საშვი ჩაიწერებან (24 მუს. ქალაქის დეპუტეებისა):

1) რუსეთის ქვეშევრდომნი, აგრეთვე საქველ მოქმედო, საქმნიერო და სამოსწავლო დაწესებულებანი მთავრობისანი, რომელთაც აქეთ საკუთარი უძრავი მიწები თბილისის სასაზღვრათ შორის, დირებული არა ნაკლებს ორმოც და ათის თუმნის, და რომელსათვისაც ინდინ ქალაქის სასარგებლოთ დაფასების გარდასასდს,

და 2) რუსეთის ქვეშევრდომნი და რუსეთის იმპერიის კანონთაშერ დაასრულებნი საზოგადოებანი, ამხანაგებანი, რომელთაც წელიწადზე ნაკლები არ არის, რაც თბილისში აქეთ საჯარო-სამრეწველო წარმოება, რისთვისც საჭიროა მოქმად პირველის ან მეორის გიადღის.

ქალაქის გამგეობა თავის მოგაგეობათ თვლის უოკელსავე ზემოსსენებულს დასმინოს, რომ სასრეგენოსიების შედგენას იგი დასრულებს, თანსმით იმავე გარდაწყვეტილების, ან 1897 წ. 1 თებერვლამდე. ამიტომ ვისაც სურს ჩაწვიდღ იქნის საბჭოში, ამ წლის იანვრის გასვლამდე უნდა შემოიტანოს ქალაქის უოველივე დაჩენიდი გადასახადი, რომელიც კრება გამგეობას წარსულ წლის 1 ივლისამდე, რათა მთზე დარჩეს არა უმეტეს ნსიკვარი წლის შემოსატანი, ქალაქის დეპუტეების მე-33 მუსდის გ. 8 ძალით. (3—2)

ქართული თეატრი.

ოთხშაბათს, 5 თებერვალს 1897 წ.

ბენეფისი გ. მ. გელევანოვისა

ქართული დრამატული საზოგადოების დასის მიერ

წარმოადენილი იქნება:

პირველათ სხალი შიკსი.

I

კოლოქიძისი ყვაკილები

კომედია—ფარსი 3 მოქმედათ, ბისოსინას, თარგმანი ნ. გაუსტროვის მიერ.

II

პირველათ სხალი შიკსი.

გიუს დიდი თვალში აქვს

მონაწილეობას მიიღებენ: ქ. საფაროვი-აბაშიძისა ჩერქეზოვილისა, ივანისა, კარგარელისა, კუნდელი და სხვ. ბ.ბ. აბაშიძე, გელევანოვი, კარდელი, შათირიშვილი, აღამიძე, აბრამოვი, კანბელი, თამაზიშვილი და სხვ.

ადგილების ფასი ჩვეულებრივით

დასაწმინი 8 საათში

რევიორი. ვ. ს. ალექსიუკ-მესისიშვილი.

ადმინისტრატორი გ. შათირიშვილი.

ივერია

გამოვა 1897 წელსაც

იმავე კროზრებით, როგორც წინათ.

გამოვა მხოლოდ 17 იანვრიდან, უოკედ დღე, კარდა იმ დღეების, რომელიც წყდ მოსდევს კვირა-უქმებს. ფასი გაზეთისა:

| | | | | | |
|------------------|---------------|----------------|------------------|---------------|----------------|
| 11 თვ. და 13 დღ. | 9 მ. | 60 კ. | 6 თვით | 6 მ. | — კ. |
| 11 " | 9 " | 50 " | 5 " | 5 " | 50 " |
| 10 " | 8 " | 75 " | 4 " | 4 " | 75 " |
| 9 " | 8 " | — " | 3 " | 3 " | 50 " |
| 8 " | 7 " | 25 " | 2 " | 2 " | 75 " |
| 7 " | 6 " | 50 " | 1 " | 1 " | 50 " |

სახელწარ-გარეთ დაბარებული 1898 წლის 1 იანვრამდე ეღირება 17 მ.

თბილისს გარეთ მისწავრები უნდა დაიბარონ გაზეთი შემდეგის ადრესით:

„ТИФЛИСЪ. Редакція „ИВЕРІА“.

თფილისში ხელის-მოწერა მიიღება „ივერიის“ რედაქციაში, ნიკოლოზის ქუჩა № 21. „ჭრთუელთა შორის წერა-კითხვის გამავრც. საზოგადოების“ კანცელარიაში, სასახლის ქუჩა, ჭრთუელ თავაჯ-ზნაურთა ქარვასლაში. თუ თბილისში დაბარებული გაზეთი თბილისს გარეშე აღერსებ შეცვალა ვინმემ, უნდა წარმოადგინოს რედაქციაში 1 მ. ხოლო თუ ქალაქ გარეთიდან სხვა ადგილს გადავიდა სადმე, ქალაქს გარეშე — უნდა წარმოგზავნოს 40 კ.

თუ თვის განმავლობაში დაიბარა ვინმემ გაზეთი არა მთელის წლით, მას გაეკზავნება გაზეთი ბირველ იმ თვიდან, რომელსაც დამთავრებული ადნიშნება.

1896 წლის ხელის-მომწერთა საყურადღებოთ.

ვისაც გაზეთი დაბარებული ჰქონდა 1896 წელს მთელის წლით, თუ ჰსურთ 1898 წლის პირველ იანვრამდე მიიღონ გაზეთი, უნდა წარმოადგინონ ოთხი თვის ფასი—3 მ. და 38 კაპ. (კაპიციტების მავიერ შეიძლება ფოსტის მარკები გამოიგზავნოს). ხოლო ვისაც არა ჰსურს იმას მიუყვას გაზეთი შეიღის თვისა და კამეტის ღირს განმავლობაში 17 იანვრიდან.

ვისაც 1896 წელში დაბარებული ჰქონდა გაზეთი რამდენსამე თვით, იმათ შეუსრულებათ დანაკლისი ნომრები 17 იანვრიდან.

სარედაქციო მუშაობა 15 დეკემბრიდან დაიწყება

საქმეწილო ნახატებიანი უწნაზლო

„ტექნიკი“

წელიწადი მარხე

გამოვა 1897 წელს თვეში ერთხელ იმავე პროგრამით, როგორათაც აქამდის.

ქურნალში მიანაწილობის მიღება აღვეთქვეს ყველა ჩვენში საუკეთესო მწერლებმა.

ქურნალი „ჯეჯილი“ თფილისში დატარებით ღირს—4 მან. ტფილისის გარეშე ვაგზანით 5 მან.

ცალკე ნომრის ფასი თფილისში არის 50 კაპ. ხელისმოწერა შეიძლება მხოლოდ წლით და ნახევარ წლით.

ხელისმოწერა მიიღება:

1) თბილისში—წერა-კითხვის საზოგადოების კანცელარიაში (Дворцова ул., д. Зем. Банка № 102), „ქართულ სახალხო სამკითხველოში“ (д. зем. банка № 32) და თფი „ჯეჯილის“ რედაქციაში (Артиллер. ул. д. Тамашева, взлѣс кадетскаго корпуса).

- 2) ქუთაისში—მ. ბეჟანეიშვილთან,
- 3) გორში—პ. კლანადესთან.
- 4) ბათუმში—მ. ნიკოლაძის სააგენტოში.
- 5) სიღნაღში—ივან. ქიტაიშვილთან.
- 6) საჩხერაში—ჰარამან ჩხეიძესთან.
- 7) ელისაბეტპოლისში: ა. მიქაბერიძესთან.
- 8) თიონეთში—ივ. ჩიბლაიშვილთან.
- 9) ჰშირილაში—არაბიძის წიგნის მაღაზიაში.
- 10) ფოთში—ი. კობრიძესთან.

ფოსტის ადრესი: Во Тифлисе, во редакцію ирუ-зискаго дѣтскаго журнала „Джеджили“.

რედაქტორ-გამომცემელი ან. თუმანიშვილი-წერეთლის

ОТКРЫТА ПОДПИСКА НА „НОВОЕ ОБОЗРѢНІЕ“

на 1897 годъ.

(четырнадцатый годъ изданія).

УСЛОВІЯ ПОДПИСКИ

съ доставкой и пересылкой:

| | | | |
|----------------|------------|---------------|-----------|
| На 12 мѣсяцевъ | 10 р. — к. | На 6 мѣсяцевъ | 6 р. — к. |
| " 11 " | 9 " 50 " | " 5 " | 5 " 25 " |
| " 10 " | 8 " 75 " | " 4 " | 4 " 75 " |
| " 9 " | 8 " — " | " 3 " | 3 " 50 " |
| " 8 " | 7 " 25 " | " 2 " | 2 " 75 " |
| " 7 " | 6 " 50 " | " 1 " | 1 " 50 " |

საზოგადოებრივო, სამეცნიერო და სალიტერატურო ნასახტებიანი გაზეთი

„კ ვ ა ლ ი“

გამოვა 1897 წელს ყოველ კვირაში ერთხელ ერთიდან სამ თაბახამდე

გაზეთი წლიურათ: ღირს ვაუზანელათ 7 მანეთთ, ხოლო ვაგაზენით 8 მანეთ. ნაწევარი წლით ვაუზანელათ 3 მან. 50 კაპ., ვაგაზენით 4 მანეთ. სამი თეთრავაუზანელათ 2 მანეთ., ვაგაზენით 2 მ. 50 კ. თათო. ნომერი სამ შაურათ, ხელის მომწერლებს წლის ფული შეუძლიათ ნაწილ-ნაწილათ გამოვაგაზენან.

ხელის მოწერა მიიღება:

თფილისში — არწრუნისეულ ქარვასლაში: „ქართულ სახალხო სამკითხველოში“, „წერა-კითხვის საზოგადოების კანცელარიაში“ და თითი „კვალის“ და „ჯეჯილის“. რედაქციაში. (Артиллер. ул. д. Тамашева, возле кадетского корпуса).

ქალაქს გარეშე ხელის-მომწერთა შეუძლიათ მიმართან: ქუთაისში: ვარლამ ჭოლაძის, ე. ბუენიანი-ლის, ხეთეროს წიგნის მაღაზიებში და ბ-ნ ლადიძისთან ზელტერის წვლის ქარხანაში. — ბათუმში: მათე ნიკოლაძის ტურნალ-გაზეთის სააგენტოში. — განჯაში: ალ. მაქაბერიძეს. — ჟოთაში: მიხეილ თურქიას და ი. კობრიძეს. — მთიანეთში (ხაშურში): იოსებ ფანცულაიას. — თაჩნუში: ივ. ჩიბალაშვილს. — გორში: არსენ კალანდარიძეს. — ყვითელში: ბ-ნ არაბაძის წიგნის მაღაზიაში. — სამსქეში: ივ. ჩუქუა.

რედაქციისაგან.

ეკლესიის წევრთაგანგაზეთში სხელ წლისათვის სელის მოწერის წინეთ ქმირდებან გამოცემის გაუმჯობესობას ვარკვევად და შინაარსით, ზოგად გი სანქცირს (პრემიას) აღუთქვამს, მაგრამ ზოგჯერ თავინთ სულთ არ არის მისი ასრულება სსკა და სსკა მიხსეპის გამო. ჩვენ გუწუკით აკვალის“ მეთისკელეს, რომ რედაქცია ყოველ დღისმისას ისმარს, პარ ნათლთ გამოიქდეს სელის მომწერლებთა წინაშე.

გაზეთ აკვალის“ პრემიის გაფართოებაზე უშეე დართულია ნება და აით გაზეთს უფლება და სსმქელას მიეტ, სრულ ყოველ დღიურ საზოგადოებრივ და სალიტერატურო გაზეთის მგზავსათ, მსუქელას იქონიოს როგორც რუსეთისა და საზღვარ-გარეთის ცხოვრებისა და პოლიტიკის შესახებ, ზგრთუე ჩვენ ცხოვრების დღიურ საჭირ-ბოროტო ვარამხედც.

წელსაც ეკლესიის თანამშრომლებმა აღკვიტეკეს თვისი გლმის ნაწმრთიკის მოწოდება. რც შეეკას ვარკენიე გაუმჯობესობას, რედაქცია დონისმეპისმეპურ აქეკეს ვურდელას: ჩვენ ვინარეთ გლაშეკეს ყოველთვის დონდონდან, შეტერსურვადან და სლადც დასრუებული გვქცეს შეუტარდდან, სლდო თბილისში შეუძლებულია სეიონი ნასახტების დაუჭვად, რადგან ჩვენ ცხოვრების მდონდნე მსახტრება თითქმის არ გვეკას და დიტოკრფთიასგ სმიწათ უფუჭვად სურთუბო.

მომავალი 1897 წ. კვალის ხელის მომწერლებს დაურიგდებათ პრემიით ისტორიული ალბომი (სურათები ჩვენი გამოჩენილი მეფეებისა, ისტორიულ პირთა, ძველი მონასტრებისა და ციხეების, აღწერიათ.)